

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Jakub Brejša

**Popírání otcovství – zájem dítěte a jeho
sociální a biologická realita**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Michaela Hendrychová, CSc.

Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 31. 10. 2017

Prohlašuji, že předloženou diplomovou práci jsem vypracoval samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 31. 10. 2017

Jakub Brejša

Poděkování

Děkuji paní doc. JUDr. Michaele Hendrychové, CSc., za ochotu vést mou diplomovou práci, za cenné připomínky, trpělivost a cenné rady, za pomoc při zpracování práce a hlavně za vstřícný přístup.

Obsah

ÚVOD.....	5
1 VÝVOJ PRÁVNÍ ÚPRAVY OTCOVSTVÍ.....	8
1.1 HISTORIE A VÝVOJ OTCOVSTVÍ V PRÁVNÍCH DĚJINÁCH	8
1.1.1 <i>Exkurz do římského práva</i>	8
1.1.2 <i>Otcovství ve Všeobecném občanském zákoníku</i>	10
1.1.3 <i>Zákon o právu rodinném</i>	13
1.1.4 <i>Zákon o rodině</i>	15
1.2 VÝZNAM A SYSTÉM URČOVÁNÍ A POPÍRÁNÍ OTCOVSTVÍ V OBČANSKÉM ZÁKONÍKU	17
2 POPÍRÁNÍ OTCOVSTVÍ	24
2.1 O POPÍRÁNÍ OTCOVSTVÍ OBECNĚ	24
2.2 POPÍRÁNÍ OTCOVSTVÍ MANŽELEM MATKY	26
2.3 POPÍRÁNÍ OTCOVSTVÍ K DÍTĚTI NAROZENÉMU Z UMĚLÉHO OPLODNĚNÍ.....	28
2.4 POPÍRÁNÍ OTCOVSTVÍ ZALOŽENÉHO SOUHLASNÝM PROHLÁŠENÍM	30
2.5 POPÍRÁNÍ OTCOVSTVÍ PO UPLYNUTÍ POPĚRNÉ LHŮTY.....	31
2.6 POPÍRÁNÍ OTCOVSTVÍ Z MOCI ÚŘEDNÍ (EX OFFO)	32
3 ŘÍZENÍ O POPŘENÍ OTCOVSTVÍ	34
3.1 ÚČEL A POVAHA ŘÍZENÍ	34
3.2 ÚČASTNÍCI ŘÍZENÍ – ZÁKLADNÍ OKRUH.....	36
3.3 DOKAZOVÁNÍ V ŘÍZENÍ O POPŘENÍ OTCOVSTVÍ	38
3.3.1 <i>Obecně k dokazování</i>	38
3.3.2 <i>Odebírání genetického materiálu – metoda analýzy DNA</i>	39
3.4 Z USTÁLENÉ SOUDNÍ PRAXE	40
3.4.1 <i>Lhůta k popření otcovství</i>	40
3.4.2 <i>Kroonová vs Nizozemsko</i>	42
3.4.3 <i>Ternovszky vs Maďarsko</i>	43
4 ZÁJEM DÍTĚTE, PRÁVO DÍTĚTE ZNÁT SVŮJ PŮVOD A SOCIÁLNÍ A BIOLOGICKÁ REALITA.....	45
4.1 OBECNĚ O RODIČOVSTVÍ A RODINĚ	45
4.2 ZÁJEM DÍTĚTE	47
4.3 BIOLOGICKÁ A SOCIÁLNÍ REALITA	51
4.4 PRÁVO ZNÁT SVŮJ BIOLOGICKÝ PŮVOD	53
4.4.1 <i>Utajené porody, anonymní porody a babyboxy z pohledu práva dítěte znát svůj biologický původ</i>	55
4.4.1.1 <i>Utajené porody</i>	55
4.4.1.2 <i>Anonymní porody</i>	58
4.4.1.3 <i>Babyboxy</i>	59
5 EXKURZ DO NĚMECKÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY OTCOVSTVÍ	62
5.1 PRÁVNÍ DOMNĚNKY OTCOVSTVÍ.....	62
5.2 POPÍRÁNÍ OTCOVSTVÍ.....	65
ZÁVĚR.....	68
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	72
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAVNÍCH PŘEDPISŮ	73
JUDIKATURA	77
RESUMÉ	78
ABSTRACT.....	80
KLÍČOVÁ SLOVA (KEY WORDS).....	82

Úvod

Jako téma diplomové práci jsem si zvolil problematiku určování rodičovství. Rodičovství vychází z mateřství a otcovství. V této práci bych se chtěl věnovat zejména popírání otcovství v českém právním řádu z pohledu nejlepšího zájmu dítěte a jeho porovnáním s německým právním řádem. Cílem diplomové práce má být vysvětlení otázky nejlepšího zájmu dítěte. Vzhledem ke skutečnosti, že úprava rodičovství je obsažena v občanském zákoníku, chtěl bych jednotlivé instituty porovnat i s předchozí právní úpravou podle zákona o rodině a udělat exkurz do historie vývoje rodinného práva.

Vztahy mezi rodiči a dětmi patří k nejvýznamnějším osobním vztahům mezi lidmi vůbec. Jsou to vztahy dlouhodobé, které se dotýkají jak rodičů, tak dětí neobyčejně těsně a citlivě. Rodiče a děti mají k sobě navzájem povinnosti a práva. Rodiči dítěte rozumíme matku a otce, kteří spolu s dětmi tvoří rodinu. Rodina je od nepaměti považována za základní prvek společnosti. Pro vznik rodiny není podmínkou uzavření manželství.

Vztah matky a dítěte vznikne narozením dítěte. Zplození dítěte je materiálním a biologickým základem vztahu otce k dítěti, kdy současně začíná i určitá sociální a biologická realita.

Stát má naléhavý zájem na tom, aby se vztahy mezi rodiči a dětmi zakládaly a vytvářely tak, jak to nejlépe odpovídá zájmu dítěte – zjištěním statusu dítěte. Význam práv a povinností rodičů k dětem vychází z plnění rodičovské odpovědnosti obou rodičů, jako povinnosti vůči dětem. Rodičovská odpovědnost vzniká na základě určení rodičovství nebo osvojením a vykonávají ji oba rodiče. V zájmu dítěte je, aby určení rodičovství bylo v každém konkrétním případě včas a spolehlivě zjištěno a evidováno v matrice.

Občanský zákoník vyhovuje těmto zájmům státu podrobnou právní úpravou založenou na vztazích mezi rodiči a dětmi, obsaženou v §§ 775 – 793 o. z., pod společným názvem určování rodičovství.

Zatímco určení mateřství je nepochybně dáno faktem porodu (vychází z římské zásady „mater semper certa est“), zplození dítěte určitým mužem lze jenom předpokládat, a proto si právo vypomáhá právními domněnkami.

Právní domněnky určování otcovství tvoří určitou posloupnou konstrukci, pomocí které se má dospět k včasnému a především správnému určení toho muže, jehož genetické otcovství je nejvíce pravděpodobné. Zároveň poskytují i právní možnost k znevážení závěru o

určeném otcovství muže, jsou-li tu důvodné pochybnosti, které vzbuzují vážné podezření o správnosti tohoto určení.

Protože se určení otcovství opírá o určitý stupeň pravděpodobnosti, poskytuje zákonodárce právní možnost, jak dodatečně vyvrátit závěr o otcovství určitého muže. Proto jsou domněnky otcovství konstruovány v občanském zákoníku zásadně jako vyvratitelné. Je to z toho důvodu, aby nedocházelo ke zřejmým rozporům mezi skutečností a zákonným stavem.

Východiskem diplomové práce je výklad pojmu - zájem dítěte. Při zpracování pohledu na problematiku zájmu dítěte vycházím z Úmluvy o právech dítěte a z platného občanského zákoníku.

Diplomová práce je rozdělena do pěti kapitol. V první kapitole předložím pohled do minulosti rodičovství, od antického římského práva až po zákon o rodině. Kapitulu otevírá římskoprávním pojetím rodiny, která je základem současného chápání pojmu rodičovství. Dále nastíním právní vývoj zkoumané otázky za účinnosti všeobecného občanského zákoníku, zákona o právu rodinném a zákona o rodině. Na historickém exkurzu navazuje analýza platné právní úpravy určování rodičovství. Nejprve se budu zabývat otcovstvím a dále se zaměřím na jednotlivé právní domněnky určování otcovství.

V druhé kapitole se budu věnovat právnímu institutu popírání otcovství v případě, že vznikne důvodná pochybnost o správnosti právního stavu.

Následující třetí kapitola bude věnována řízení, v němž dochází k popírání otcovství. Tuto kapitolu doplním o soudní praxi relevantních judikátů, která postup popírání otcovství formalizuje.

Kapitola čtvrtá tvoří hlavní jádro diplomové práce, kde se budu snažit podrobně vysvětlit problematiku zájmu dítěte. Přitom se budu snažit zodpovědět související otázky, jako jsou sociální a biologická realita dítěte a právo dítěte znát svůj původ, utajené porody a babyboxy.

V poslední páté kapitole předložím exkurz do německé právní úpravy v oblasti popírání otcovství.

Již na tomto místě musím zdůraznit, že celá práce je protkána důrazem na zájem dítěte, který je třeba dále všestranně zohledňovat. Zákonodárce v posledních letech posiluje postavení dítěte zdokonalováním jeho právní úpravy práv a povinností i všech osob a institucí, které jsou s dítětem ve styku. Posun v nazírání na dítě a jeho práva lze sledovat, jak ve vnitrostátní tak v mezinárodní úpravě. Nejprve bylo dítě chápáno jako osoba, o kterou je

třeba pečovat a chránit ji. Dnes kromě jiného se dítě - vzhledem k zakotvení participačních práv - stalo plnohodnotným subjektem, který je třeba ctít a chránit a kterému je umožněno aktivně se účastnit a pečovat o vlastní záležitosti.¹

¹ MILLEROVÁ, Markéta In. RADVANOVÁ, Senta. *Rodina a dítě v novém občanském zákoníku*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-578-7, s. 44.

1. Vývoj právní úpravy otcovství

1.1. Historie a vývoj otcovství v právních dějinách

1.1.1. Exkurz do římského práva

Dnešní právní úprava v oblasti otcovství, vychází z historických pravidel z období antického římského práva nejen u nás. Původ této koncepce nacházíme v římskoprávním pojetí rodiny.

Římská rodina (*familia*) byla chápána, jako určité a trvalé uskupení osob, svázané pokrevními vztahy, náboženstvím a majetkem, v němž má dominantní postavení hlavy rodiny otec neboli *pater familias*. Hlavou rodiny mohl být pouze muž, dospělý Říman, který nebyl svázan s rodinou svého otce. Uzavřel-li takový muž řádné římské manželství, ve kterém se narodily děti, vznikla skutečná římská rodina, ve které se podle římského práva muž ocitá v pozici *patris familiae*. Tato pozice byla spojena s určitými právy a povinnostmi vůči rodině.² Účel římské rodiny byl spojen s úmyslem muže vzít si ženu, jako manželku a matku svých legitimních dětí, avšak matka dítěte neměla ke svému dítěti žádná rodičovská práva. Tento prototyp společenství osob a majetku římské právo označuje za rodinu agnátskou.³

Do agnátského příbuzenství, založeného na dominantním postavení otce, patřily tyto osoby: *pater familias*, manželka a jejich potomci, manželky mužských potomků a další ovládané osoby.⁴

Nadřazenost hlavy rodiny byla reprezentována v podobě tří okruhů práv a povinností. První okruh nadřazeností *patera familias* spočíval v moci nad manželkou (*manželská moc – manus maritalis*), vykonávána otcem rodiny nad ženami, které se staly členkami agnátské rodiny v důsledku uzavření manželství s otcem rodiny. Manželky byly v pozici podřazenosti a

² VESELÁ, Renata. *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. 2. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. ISBN 80-86432-93-9, s. 53.

³ KADLECOVÁ, Marta. *Vývoj českého soukromého práva*. Praha: Eurolex Bohemia, 2004. Právní dějiny. ISBN 80-86432-83-1, s. 98.

⁴ SKŘEJPEK, Michal. *Římské soukromé právo: systém a instituce*. 2. upravené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-566-1, s. 77.

závislosti ve sféře osobní a majetkové.⁵ Z dnešního pohledu se na toto pravidlo můžeme dívat s úsměvem, neboť nerovné postavení rodičů bylo již dávno překonáno.

Druhým okruhem nadřazenosti *pater familias* byla otcovská moc, jako *patria potestas*. Tato pravomoc vycházela z faktu, že v římské rodině je jediným pánem dítěte *pater familias*. Moc nad dítětem vznikla narozením dítěte v řádném manželství, osvojením, nebo uznáním⁶ vlastního dítěte, které se narodilo mimo manželství.⁷ Chápání dnešního institutu otcovství bylo z pohledu římské otcovské moci nad dítětem odlišné zejména v oprávnění *pater familias* disponovat životem a smrtí podřízených dětí (*ius vitae ac necis*). Dále otec mohl dítě odložit (*ius expodendi*), prodat (*ius vendendi*), žalovat (*ius vindicandi*) nebo je nechat adoptovat. Navíc, cokoliv děti nabyly, získal právě *pater familias* v rámci majetkoprávní odpovědnosti za podřízené dítě jako majetkový prospěch do rodinného majetku.⁸ Třetí nadřazenost spočívala v moci panské (*dominica potestas*), která byla vykonávána nad otroky, které *pater familias* vlastnil, jako služebnictvo, na základě pracovní nebo podobné smlouvy.⁹

Rád bych konstatoval, že velké množství principů z období Říma, jako je nadřazenost a podřazenost rodičů, otcovská moc nad dětmi a ovládání osob, které kooperují s rodinou, jsou dnes překonány. Od nadřazenosti muže nad ženou se upustilo už před sto lety a nastoupila rovnost mezi nimi. Mezi rodiče se rozdělila tzv. otcovská moc, nejdřív jako moc rodičovská, dnes jako rodičovská odpovědnost.

Na druhou stranu jsou zde pravidla, vycházející z římských pramenů, která ovlivnila dnešní právní úpravu poměrů mezi rodiči a dětmi, mezi které patří zásada: „*mater semper certa est, pater incertus*“ neboli matka je vždy určitá, otec nejistý, která dala základ k určení mateřství. Dále princip „*pater vero ist est, quem nuptiae demonstrant*“ neboli otcem je ten,

⁵ SKŘEJPEK, Michal. *Římské soukromé právo: systém a instituce*. 2. upravené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-566-1, s. 83.

⁶ Uznání (*legitimace*) byla možná pouze u nemanželských dětí zrozených v konkubinátě

⁷ VESELÁ, Renata. *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. 2. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. ISBN 80-86432-93-9, s. 54.

⁸ SKŘEJPEK, Michal. *Římské soukromé právo: systém a instituce*. 2. upravené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-566-1, s. 81-82.

⁹ KADLECOVÁ, Marta. *Vývoj českého soukromého práva*. Praha: Eurolex Bohemia, 2004. Právní dějiny. ISBN 80-86432-83-1, s. 99.

na koho ukazují domněnky (otec dítěte je manžel matky dítěte)¹⁰, který dal základ tzv. první právní domněnce v oblasti určování otcovství, kdy tuto domněnku mohl manžel popírat, pokud prokázal, že dítě nemohl zplodit.

1.1.2. Otcovství ve Všeobecném občanském zákoníku

Rakouský Všeobecný občanský zákoník¹¹ vycházel z tradic římského a kanonického práva. Obsahoval ustanovení o právu manželském a o vztazích mezi rodiči a dětmi, čímž přinesl pro oblast manželského a rodinného práva na poměrně dlouhou dobu materiální právní stabilitu. Všeobecný občanský zákoník koncipoval manželství jako svazek dvou nerovnoprávných subjektů, žena měla podle něj podřízené postavení. Ani zde nebyl opuštěn princip výsadního postavení muže v rodině. Žena měla být podřízena jeho moci a musela pomáhat v hospodářství, obydlí a plnit mužova nařízení.¹² Mezi výhradní pravomoci otce patřilo právo dát dítěti jméno, udělovat souhlas k závazkům dítěte - až do 25 let věku (např. když dítě uzavíralo smlouvy), rozhodovat o výchově dítěte a spravovat veškerý majetek. V případě rozluky patřily děti otci. Výjimku tvořili chlapci do 4 let a dívky do 7 let věku, tyto děti byly svěřovány matce.¹³

Všeobecný občanský zákoník zakotvil práva mezi rodiči a dětmi, tzv. rodičovství, do hlavy třetí v § 137 a násl. Podoba úpravy je ovšem poplatná tehdejšímu rozdělování dětí na manželské a nemanželské. To je natolik striktní, že se to odráží i v systematice Všeobecného občanského zákoníku. Základ rodičovství Všeobecný občanský zákoník opíral o zásady, že matka dítěte je vždy jistá a každé dítě má právní nárok na určení svého zploditele.¹⁴

Z důvodu výše nastíněného rozdělení, je vhodné rozdělit výklad domněnek určování otcovství na dvě části, a to na část týkající se dětí manželských (§ 137 VOZ) a část týkající se

¹⁰ Římské právo uplatňovalo domněnku, dle které je otcem dítěte, narozeného po 181 dnech od doby uzavření manželství nebo do 10 měsíců od jeho zániku, manžel matky.

¹¹ Allgemeines Burgeliches Gesetzbuch – Všeobecný zákoník občanský (dále jen VOZ) z roku 1811, který nabyl účinnosti 1. 1. 1812

¹² VESELÁ, Renata. *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. 2. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. ISBN 80-86432-93-9, s. 70.

¹³ Tamtéž, s. 71

¹⁴ FRINTOVA, FRINTA. In DVOŘÁK, Jan, Karel MALÝ a Karolina ADAMOVÁ. *200 let Všeobecného občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-753-7, s. 451

děti nemanželských (§ 155 VOZ), neboť Všeobecný občanský zákoník výslovně neupravuje institut určování otcovství jako takový.

Platné domněnky manželského zrození vycházejí z ustanovení § 138 VOZ, kde je stanoveno, že: *„O dětech, které se narodí z manželky po projití 180 dnů po tom, kdy vstoupila v manželství a před projitím 300. dne buď po mužově smrti, anebo po úplném rozvázání manželského svazku, platí domněnka manželského původu.“* Na rozdíl od současné právní úpravy vidíme, že VOZ nepředpokládá pohlavní styk manželů ještě před uzavřením sňatku. V tomto ustanovení můžeme spatřovat - s jistou odchylkou - předchůdce dnešní tzv. první právní domněnky pro určení otcovství.¹⁵

Co se týče zrození nemanželských dětí, je systematika Všeobecného občanského zákoníku spatřována i v tom, že zrcadlově k domněnce manželského zrození konstruuje domněnku nemanželského zrození v ustanovení § 155 druhé věty, kde: *„Právní domněnka nemanželského zrození platí o těch dětech, které byly sice zrozeny manželkou, avšak před nebo po zákonném čase ustanoveném shora (§ 138 VOZ) se zřetelem k uzavřenému nebo zrušenému manželství.“* Jinak řečeno, tato domněnka vylučuje, aby se za otce dítěte považoval manžel manželky. Tato domněnka však, pokud jde o dřívější těhotenství vzhledem ke sňatku, nenastupuje samým faktem narození dítěte, ale teprve tehdy, jestliže muž, jemuž před sňatkem těhotenství známo nebylo, nejdéle do tří měsíců po obdržené zprávě o narození dítěte otcovství odporuje před soudem (§ 156 VOZ).¹⁶

Z výše uvedeného můžeme dovodit, že hlavním záměrem tehdejší úpravy určování otcovství, nebylo zjištění biologického otce dítěte, jak je tomu dnes, ale všeobecný občanský směřoval spíše ke zjištění, zda dítě má být zařazeno do skupiny dětí manželských či dětí nemanželských.

Ustanovení § 163 VOZ, pak obsahovalo další pravidla pro určení otcovství u nemanželských dětí: *„Kdo byl usvědčen způsobem předepsaným v soudním řádě, že s matkou dítěte obcoval v době, od které neprošlo až do jejího slehnutí méně než 180 a nikoliv více než 300 dnů; nebo, kdo to i jen mimo soud dozná, o tom platí domněnka, že dítě zplodil.“* V tomto ustanovení je zřejmé, že domněnka otcovství mohla nastoupit na základě dvou různých skutkových podstat, kdy tou první bylo usvědčení ze soulože způsobem předepsaným

¹⁵ FRINTOVA, FRINTA. In DVOŘÁK, Jan, Karel MALÝ a Karolina ADAMOVÁ. *200 let Všeobecného občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-753-7, s. 453

¹⁶ FRINTOVA, FRINTA. In DVOŘÁK, Jan, Karel MALÝ a Karolina ADAMOVÁ. *200 let Všeobecného občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-753-7, s. 453.

v soudním řádu, a druhou, která nestála na důkazech, ale na pouhém doznání soulože.¹⁷ V uvedeném ustanovení můžeme vidět základ pro pozdější dvě domněnky určující otcovství, a to domněnky dnes zvané jako tzv. „druhá“ a tzv. „třetí“.

Uznání otcovství je dále rozvedeno v § 164 VOZ, které vyžaduje souhlas otce k zápisu jeho příjmení do matriky podle zákonného předpisu, kdy musí být toto tvrzení dotvrzeno svědectvím duchovního správce a kmotra. V porovnání s dnešní úpravou, zde vidíme zásadní rozdíl v požadavku svědectví dalších dvou osob. Lze tomu rozumět tak, že účelem tohoto požadavku je určitá ochrana, aby se otcem dítěte nemohla stát cizí osoba.¹⁸

Nakonec se dostáváme k popírání otcovství, které je zakotveno v ustanovení § 158 VOZ, kde zákon výslovně říká, že: *„Manželskému původu dítěte zrozeného v zákonné lhůtě může odpráti manžel nejdéle do tří měsíců od toho času, kdy nabyl vědomosti, tím, že dokáže proti opatrovníku zřízenému k obhájení manželského zplození, že není možno, aby dítě od něho bylo zplozeno.“* K popření otcovství musel manžel prokázat, že s manželkou v rozhodnou dobu nesouložil. Tuto povinnost nebylo možné obejít ani manželčíným prohlášením či doznáním, že s manželem v danou dobu nesouložila. Tato okolnost sama o sobě nemohla zapříčinit ztrátu nabytých manželských práv dítěte. Neprokázal-li manžel naprosto jednoznačným způsobem, že k souloži mezi manžely nedošlo, soud žalobu o popření otcovství zamítl.¹⁹

Rád bych shrnul, že Všeobecný občanský zákoník byl na svou dobu revoluční. V otázkách otcovství dal základ pro vyvratitelné domněnky otcovství, které byly podkladem pro dnešní právní úpravu. Všeobecný občanský zákoník klade hlavní důraz na právní určení manželského či nemanželského postavení dítěte, kdy se neřešil jeho genetický původ (§ 163 VOZ). Klíčovým faktem otcovství byl předpoklad, že otcem dítěte je muž, který s ženou v kritické době souložil, aniž by se blíže biologické otcovství zkoumalo – tzv. krevní zkouškou. Krevní zkouška byla považována za marginální, neboť se nezjišťovalo fyziologické zplození, nýbrž nemanželské otcovství (§ 158 VOZ).

¹⁷ RADVANOVÁ, Senta. *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*. Praha: C.H. Beck, 1999. Beckovy právnícké učebnice. ISBN 80-7179-182-2, s. 74.

¹⁸ FRINTOVA, FRINTA. In DVOŘÁK, Jan, Karel MALÝ a Karolina ADAMOVÁ. *200 let Všeobecného občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-753-7, s. 454.

¹⁹ FRINTOVA, FRINTA. In DVOŘÁK, Jan, Karel MALÝ a Karolina ADAMOVÁ. *200 let Všeobecného občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-753-7, s. 454.

1.1.3. Zákon o právu rodinném

Vývoj Československa po II. světové válce byl velmi složitý a vyústil až v komunistický převrat²⁰, který přinesl přijetí nové ústavy²¹. Tzv. Ústava 9. května z roku 1948 zakotvila zrovnoprávnění všech dětí: děti manželské a nemanželské se přestaly rozlišovat, což bylo důsledně provedeno ve všech právních předpisech, zejména také v oblasti vyživovací povinnosti a dědického práva.²²

Prvním významnějším právním aktem, na kterém se Národní shromáždění republiky Československé usneslo dne 7. prosince 1949, byl zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, který nabyl účinnosti dne 1. ledna 1950 (dále jen „ZPR“).²³ Výše jmenovaný zákon byl přijat jako důsledek změn společenských poměrů po únoru 1948²⁴ a byl podle sovětského vzoru vystaven na myšlence diskontinuity s dosavadním soukromým právem. Dopadem této změny bylo vynětí úpravy rodinně-právních vztahů z občanského zákoníku a uzákonění samostatné normy, rovněž podle sovětského vzoru.²⁵

Tento právní předpis formuloval zákonné domněnky otcovství, definoval pozici matky a otce jako rodiče ve smyslu zákona o právu rodinném, opustil koncepci nadřazenosti otce a podřízenosti matky, zakotvil rovnoprávnost obou rodičů ve vztahu k dětem. Institut otcovské moci²⁶ byl v souvislosti s rovným postavením ženy a muže zrušen a zakotven byl nový institut rodičovské moci nad nezletilými dětmi náležející oběma rodičům v rovné míře. Zahrnoval práva a povinnosti jednat za dítě, zastupovat je a zajišťovat správu jejich majetku.²⁷ Z pohledu

²⁰ „Únorový puč, resp. Vítězný únor“ - V únor 1948 došlo ke komunistickému převratu v Československu, který proběhl mezi 17. a 25. únorem v roce 1948. Dnes je únor 1948 vnímán jako přechod od demokracie k totalitnímu režimu.

²¹ Ústava Československé republiky (ústavní zákon č. 150/1948 Sb.) – 9. května 1948

²² RADVANOVÁ, Senta. *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*. Praha: C.H. Beck, 1999. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-182-2, s. 74

²³ KADLECOVÁ, Marta. *Vývoj českého soukromého práva*. Praha: Eurolex Bohemia, 2004. Právní dějiny. ISBN 80-86432-83-1. s. 115.

²⁴ Zákon o právu rodinném spočíval na zásadách, které vytyčila Ústava 9. Května. Na zákon o právu rodinném bylo aplikováno ustanovení §171 odst. 3 této ústavy.

²⁵ FRINTOVA, FRINTA. In DVOŘÁK, Jan, Karel MALÝ a Karolina ADAMOVÁ. *200 let Všeobecného občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-753-7, s. 455.

²⁶ Moc muže nad celou rodinou

²⁷ KADLECOVÁ, Marta. *Vývoj českého soukromého práva*. Praha: Eurolex Bohemia, 2004. Právní dějiny. ISBN 80-86432-83-1. s. 127

určování otcovství je odbouráno rozdílné postavení dětí narozených v manželství a mimo něj, kdy již nejde o zjištění (ne)manželského původu či jeho popření, nýbrž o zjištění biologického otcovství.²⁸

Musím zde zdůraznit, že právě tento zákon znamenal zásadní přelom mezi tradičním a moderním chápáním rodinného práva. Zákon o právu rodinném se lišil od dosavadní právní úpravy nejen obsahově, ale také formálně. Byl uvozen preambulí, která charakterizovala smysl a účel zákona naplněného podle zásad ústavy a jako předpoklad vytvoření a ochrany manželství a rodiny. Preambule nově charakterizovala manželství jako dobrovolné a trvalé společenství muže a ženy.²⁹

V zákoně o právu rodinném nebylo obsaženo, stejně jako ve Všeobecném občanském zákoníku, ustanovení o určování mateřství, neboť skutečnost mateřství stála na převzaté zásadě o jistém mateřství (srov: matkou dítěte je žena, která dítě porodila).³⁰

Naše zkoumané téma otcovství zahrnoval ZPR, a to jeho určení a popření v ustanoveních § 42 až § 51, a to podobně jako následující zákon o rodině, jen s některými drobnými rozdíly.³¹

Pokud jde o popírání otcovství, zákon o právu rodinném obsahuje již právní úpravu, která je přímou předchůdkyní platné kodifikace a vykazuje s ní společné rysy (lhůta pro popírání otcovství činí šest měsíců a aktivní legitimaci má jak otec, tak matka). ZPR však na rozdíl od zákona o rodině neobsahuje popěrné právo nejvyššího státního zástupce. Dále ZPR oproti VOZ mění zákonnou lhůtu pro popírání otcovství, kterou prodlužuje z tří měsíců na šest měsíců, čímž zavádí liberálnější přístup ke statusovým otázkám.³²

²⁸ FRINTOVA, FRINTA. In DVOŘÁK, Jan, Karel MALÝ a Karolina ADAMOVÁ. *200 let Všeobecného občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-753-7, s. 456.

²⁹ VESELÁ, Renata. *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. 2. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. ISBN 80-86432-93-9, s. 89

³⁰ FRINTOVA, FRINTA. In DVOŘÁK, Jan, Karel MALÝ a Karolina ADAMOVÁ. *200 let Všeobecného občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-753-7, s. 456.

³¹ Tamtéž.

³² FRINTOVA, FRINTA. In DVOŘÁK, Jan, Karel MALÝ a Karolina ADAMOVÁ. *200 let Všeobecného občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-753-7, s. 457.

1.1.4. Zákon o rodině

K dalším změnám ve vývoji rodinného práva došlo v československém právním řádu po přijetí Ústavy z roku 1960. V souvislosti s účinností nové Ústavy došlo k přijetí celé řady nových kodexů, mj. také nového zákona o rodině č. 94/1963 Sb. (dále jen „ZOR“), který nabyl účinnosti 1. 4. 1964. Nový právní předpis měl plnit funkci základu morálky socialistické společnosti ke všem vztahům v rodině, manželství a výchově dítěte. ZOR byl ve své podstatě novelou ZPR, kdy řada ustanovení ZPR zůstala zachována nebo se změnila jen formulačně.³³

Významnou změnu rodinného práva představoval až zákon č. 91/1998 Sb., který novelizoval zásadním způsobem celé rodinné právo včetně majetkového práva manželského v občanském zákoníku. ZOR byl tehdy doplněn o ustanovení § 50a ZOR, které stanoví že „*Matkou dítěte je žena, která dítě porodila.*“ Výslovně tak zákonodárce zakotvil pravidlo, že událost porodu mění ženu v matku narozeného dítěte a tak de facto určil ženino mateřství.³⁴

Úprava určování a popírání otcovství v ZOR sice navazovala na ZPR, kdy cílem zákona bylo skutečné zrovnoprávnění muže a ženy také ve vztahu k založení či popření otcovství, ale změnu představovalo ustanovení § 52 ZOR, kde se jednoznačně mluví o určení otcovství souhlasným prohlášením rodičů, čili o tzv. druhé domněnce otcovství. Nadále je již explicitně zřejmé, že úloha ženy i muže je stejně významná. Dále mohla také žena, v důsledku vyrovnání postavení s mužem, vyvolat řízení o popření otcovství, i když bylo založeno souhlasným prohlášením rodičů.³⁵

Další novinkou, kterou ZOR přinesl, bylo oprávnění generálního prokurátora (později nejvyššího státního zástupce) popírat otcovství (§ 62a ZOR), jestliže lhůta pro popření rodičům uplynula a vyžadoval-li to zájem společnosti.³⁶

Prvně zmíněná novela z roku 1998 přinesla také založení aktivní legitimace k zahájení paternitního řízení muži, který o sobě tvrdí, že je otcem dítěte (§ 54 ZOR). Kromě toho do

³³ VESELÁ, Renata. *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. 2. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. ISBN 80-86432-93-9, s. 97

³⁴ FRINTOVA, FRINTA. In DVOŘÁK, Jan, Karel MALÝ a Karolina ADAMOVÁ. *200 let Všeobecného občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-753-7, s. 459.

³⁵ FRINTOVA, FRINTA. In DVOŘÁK, Jan, Karel MALÝ a Karolina ADAMOVÁ. *200 let Všeobecného občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-753-7, s. 460.

³⁶ Tamtéž.

ustanovení § 58 odstavec 1 byla zakotvena další novinka: „*Narodí-li se dítě do 300 dní po rozvodu manželství a jiný muž o sobě tvrdí, že je otcem, lze otcovství manžela považovat za výlučné též na základě souhlasného prohlášení matky, manžela a tohoto muže. Toto prohlášení musí být učiněno v řízení o popření otcovství.*“³⁷ Právní teorie pokládá toto ustanovení (dnes § 777 o.z.) za další domněnku otcovství.³⁸

ZOR dále reagoval na rozvoj metod asistované reprodukce, kdy zakotvil toto pravidlo: „*Otcovství k dítěti narozenému v době mezi stoosmdesátým a třístým dnem od umělého oplodňování vykonaného se souhlasem manžela matky nelze popřít. Otcovství lze popřít, jestliže by se ukázalo, že matka dítěte otěhotněla jinak.*“. Ustanovení je odrazem vzniku možnosti užití spermií dárce namísto spermie manžela (v té době už arteficiální medicína byla plně rozvinutá). Popření otcovství by v takovém případě nemělo přicházet v úvahu, neboť by negovalo fakt, že manžel matky s takovým postupem souhlasil.

V rámci koncepce právní úpravy popírání otcovství musíme zmínit náleží Ústavního soudu Pl 15/09, který zrušil ustanovení § 57 odst. 1 ZOR. Uvedené rozhodnutí znamenalo zásadní průlom do tradičního pojetí popírání otcovství. Ústavní soud své derogační důvody nevztahoval k možnosti uplatnění popěrné žaloby ve lhůtě stanovené zákonem o rodině, ale k vyloučení jejího pozdějšího uplatnění. Právní předpisy nemůžou ignorovat fakt, že právní zájem na popření otcovství (matrikový otec) může vzniknout, až s časovým odstupem od narození dítěte.³⁹ Ve věci Paulík proti Slovensku bylo konstatováno, že zájem muže, který je označován za otce, na popření otcovství, nesmí být zohledňován na úkor zájmu dítěte.⁴⁰

Z výše uvedeného nemůžeme považovat shodu právního a biologického otcovství za absolutní požadavek, neboť právní vztah otce a dítěte – s ohledem na faktor nejlepšího zájmu dítěte - není jen mechanickou reflexí existence biologického vztahu, nýbrž postupem času se může vyvinout mezi právním otcem a dítětem taková sociální a citová vazba (sociální rodič – sociální realita), jež z hlediska práva na ochranu soukromého a rodinného života převáží nad

³⁷ FRINTOVA, FRINTA. In DVOŘÁK, Jan, Karel MALÝ a Karolina ADAMOVÁ. *200 let Všeobecného občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-753-7, s. 461.

³⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9, s. 163.

³⁹ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva Shofman proti Rusku, ze dne 24. 11. 2005

⁴⁰ Nález Ústavního soudu I. ÚS 3338/15 ze dne 29.8.2016, bod 13.

faktickým stavem.⁴¹ Nově vytvořenou právní situaci ale nelze chápat tak, že právní otec by se mohl kdykoliv „vyvázat“ z vytvořeného vztahu k dítěti.⁴²

Domnívám se, že předložený pohled do historie byl dostatečný a nyní budu pokračovat rozbořem tematiky otcovství v platném občanském zákoníku, do kterého bylo rodinné právo včleněno.

1.2. Význam a systém určování a popírání otcovství v občanském zákoníku

Otcovstvím se zpravidla rozumí poměr mezi otcem a jeho potomkem v prvním stupni přímé linie. Zákonodárce otcovství váže na rodičovskou odpovědnost, kterou spojuje s právy a povinnostmi otce k dítěti. Otcovství chápeme jako statusový vztah, který je zprostředkován matkou.⁴³

Mateřství je základní statusový poměr nadřazený k otcovství. Pro člověka je mateřský status klíčový, neboť umožňuje dále zakládat otcovství a příbuzenství.⁴⁴

Statusový poměr v rodinném právu chápeme jako soubor soukromoprávních norem, které upravují nejen osobní stav (civilní status) člověka v rodině, ale též osobní a majetkové závazky (tedy subjektivní rodinná práva a povinnosti), a to zejména v manželství, v partnerství, mezi rodiči a dětmi a ostatními příbuznými.⁴⁵

Prostřednictvím svých rodičů se dítě stává příbuzným se svými prarodiči, sourozenci a dalšími příbuznými. Toto pouto trvá za života těchto osob, tak i za situace jejich úmrtí v rámci dědického řízení.⁴⁶

⁴¹ HOLUB, Milan. *Zákon o rodině: s komentářem, judikaturou a předpisy souvisícími*. Praha: Linde, 2011. ISBN 978-80-87212-96-7, s. 232

⁴² FRINTOVA, FRINTA. In DVOŘÁK, Jan, Karel MALÝ a Karolina ADAMOVÁ. *200 let Všeobecného občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-753-7, s. 463.

⁴³ FRINROVA, In DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné. Svazek II*, Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7478-325-8, s. 84.

⁴⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9, s. 153.

⁴⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9, s. 6.

⁴⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9, s. 161.

System určování otcovství v základu zůstává ve srovnání se ZOR i v novelizovaném znění beze změn. Proto právní koncepce nevyhází z biologicky dané skutečnosti, která zakládá vztah mezi otcem a dítětem, ale vychází toliko z předpokládaného otcovství, z domnělého otcovství, čili z domněnek otcovství. Současná společnost považuje systém domněnek vystavený na historické koncepci určování otcovství za překonaný, neboť genetický původ dítěte lze dnes určit pomocí testu DNA, a to s pravděpodobností téměř 100%. Právní regulace však tomuto vývoji medicíny nejde naproti a stále konstruuje právní otcovství na systému několika po sobě jdoucích vyvratitelných právních domněnek,⁴⁷ které jsou vybudovány tak, aby právní otcovství dopadlo vždy na toho muže, který je zároveň otcem biologickým. Jinak řečeno, systém domněnek je vystaven tak, aby v souladu s dlouhodobou zobecněnou lidskou zkušeností panovala jednota mezi otcovstvím biologickým a právním. Takové pojetí plně odpovídá římskému pravidlu „mater semper certa est, pater incertus - matka je vždy určitá, otec nejistý“ (§ 775 o. z.).⁴⁸

Zákonodárce vychází z pravděpodobnosti a mnohdy také z toho, co je žádoucí, v souladu s morálkou, s povahou a účelem daného ustanovení. Neodpovídá-li realita právnímu stavu, je nutné zákonným způsobem domněnku vyvrátit. Nesoulad genetického a právního otcovství (nesprávnost domněnky) se řeší prostřednictvím popření otcovství § 785 - § 793 o.z. Z důvodu zachování sociální dimenze rodičovství, nebo jiných hodnot, mezi něž patří i stabilita ve statusových poměrech.⁴⁹

Zákonodárce volí systém vyvratitelných právních domněnek, takže skutečnost zplození dítěte určitým mužem má za následek jeho právní otcovství jen tehdy, jsou-li dány zákonem stanovené předpoklady. Jako každá domněnka má i domněnka otcovství konkrétní statusový základ, který je dán buď objektivně, nebo je vytvořen volnými projevy.⁵⁰ Právní

⁴⁷ ŠÍNOVA, In. MELZER, Filip. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek IV. § 655-975. Praha: Leges, 2016. Komentář. ISBN 978-80-7502-004-8, s. 873

⁴⁸ FRINTOVA, In. DVORÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné. Svazek II*, Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7478-325-8, s. 84.

⁴⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9, s. 18

⁵⁰ RADVANOVÁ, Senta. *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*. Praha: C.H. Beck, 1999. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-182-2, s. 77

domněnky se aplikují v konkrétních případech a v určitém pořadí, jejichž podstatou je označení toho, koho právo vnímá jako nejpravděpodobnějšího otce dítěte.⁵¹

Právní domněnky určování otcovství můžeme v dnešní době rozdělit na tři hlavní a dvě mezistupňové. Zásadně se začíná domněnkou první svěřící otcovství manželky (§ 776 o. z.). V současné právní úpravě můžeme říci, že se tato domněnka rozrostla o dvě další mezistupňové domněnky – domněnky otcovství dítěte narozeného po zahájení řízení o rozvodu (§ 777 o. z.) a další označovaná jako „první a půltá“ právní domněnka otcovství dítěte narozeného z umělého oplodnění (§ 778 o. z.). Nejsou-li splněny podmínky pro jejich použití, nastupuje druhá domněnka otcovství založená na souhlasném prohlášení (§ 779 o. z.). Není-li otcovství k dítěti určeno žádnou z předchozích domněnek, je zde možnost určit otcovství k dítěti soudním rozhodnutím. Tedy domněnkou otcovství muže, který s matkou souložil v rozhodné době (§ 783 o. z.).

Druhá část občanského zákoníku upravuje systematiku právních domněnek v ustanoveních § 776 až § 785 o.z. Systém určování otcovství vychází ze statusového poměru manželství. Zákonodárce proto začíná zákonnou právní domněnkou, která svědčí manželce matky dítěte. Za otce se považuje manžel matky, pokud se dítě narodilo za trvání manželství a ještě do třetího dne po jeho zániku nebo po prohlášení manželství za neplatné (§ 776 o. z.).

Ve speciálních případech, kdy manželka otěhotní s jiným mužem za trvání manželství, se tzv. první domněnka otcovství uplatní shodně.⁵² I v tomto případě se matrikovým otcem dítěte stane manžel matky dítěte. Zákonná domněnka otcovství chrání jednak účel manželství a předpoklad, že z manželství se rodí děti. Pokud matrikové otcovství neodpovídá faktickému stavu, mohou matrikoví rodiče otcovství popřít. Možnost však mají pouze oni, nikdo třetí, ačkoliv tvrdí, že je biologickým otcem dítěte⁵³ (srov. kap. 2.2.).

V případě, že bude manžel prohlášen za nezvěstného (§ 66 o.z.), bude se mít za to, že manžel matky je otcem dítěte, pokud se narodilo do uplynutí třetího dne ode dne, kdy nastaly účinky prohlášení za nezvěstného v rozhodnutí soudu (§ 66 odst. 1 o. z.). Za situace, že muž

⁵¹ ŠÍNOVA, In. MELZER, Filip. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek IV. § 655-975. Praha: Leges, 2016. Komentář. ISBN 978-80-7502-004-8, s. 873.

⁵² Nigerijec nemá právo na určení otcovství. Český právní rád chrání účel manželství. <http://www.ceska-justice.cz/2017/05/nigerijec-nema-pravo-urceni-otcovstvi-cesky-pravni-rad-chrani-ucel-manzelstvi/> [online]. [cit. 2017-08-27].

⁵³ Nález ÚS ze dne 16. 5. 2017, sp. zn. II. ÚS 3122/16 - Biologický otec vs. matrikový otec

zemře a je prohlášen za mrtvého, zaniká manželství dnem jeho smrti, nikoli dnem nabytí právní moci rozsudku.⁵⁴

Domněnka je rozšířena o situaci, kdy se žena znovu provdá. Za otce se v tomto případě považuje pozdější manžel, i když se dítě narodilo před uplynutím třístého dne poté, co předchozí manželství zaniklo nebo bylo prohlášeno za neplatné (§ 776 dost. 2 o. z.)

Z výše naznačeného vyplývá, že zákonodárce do občanského zákoníku zakotvil další dvě domněnky otcovství. V ustanovení § 777 o.z. nacházíme domněnku otcovství dítěte narozeného po zahájení řízení o rozvodu manželství, kdy zákonodárce tímto snižuje pravděpodobnost otcovství manžela matky. Aby se za otce dítěte považoval jiný muž, než je manžel či bývalý manžel, musí být splněny následující předpoklady. Dítě se musí narodit v době mezi zahájením řízení o rozvodu manželství a třístým dnem po rozvodu manželství. Manžel, popřípadě bývalý manžel matky prohlásí, že není otcem dítěte. Jiný muž prohlásí, že je otcem dítěte. Matka musí tato dvě prohlášení potvrdit a připojit se k nim (§ 777 o.z.). Výše uvedené prohlášení matky musí být učiněno pouze v řízení před soudem (§ 416 z.ř.s.).⁵⁵

Aktivní legitimaci k podání návrhu v tomto případě má manžel (bývalý manžel), muž, který o sobě tvrdí, že je otcem, a matka. Prekluzivní lhůta k podání tohoto návrhu činí jeden rok od narození dítěte (§ 777 odst. 2 o.z.). K určení otcovství k dítěti podle výše uvedeného nemůže dojít dříve, dokud nenabude právní moci rozhodnutí o rozvodu manželství (§ 777 odst. 3 o.z.).⁵⁶

Zákonodárce zakotvuje domněnku otcovství dítěte narozeného z umělého oplodnění, vycházející ze založení rodinných vztahů za pomoci asistované reprodukce. Asistovanou reprodukcí se zabýval zákon č. 20/1966 Sb., zákon o péči o zdraví lidu, následně se pak asistovanou reprodukcí zabýval i zákon o rodině č. 94/1963 Sb., nyní je asistovaná reprodukce zakotvena v § 777 o.z., ve spojení se zákonem o specifických zdravotnických službách⁵⁷. U této domněnky je třeba rozlišovat dvě situace. První, že se dítě narodilo ženě provdané, čímž zde žádný problém nevzniká, neboť se zde dítě narodí do manželství, takže otcovství je určeno domněnkou svědčící manželu matky. Naproti tomu v druhém případě,

⁵⁴ FRINTOVA, In DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné. Svazek II*, Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7478-325-8, s. 78.

⁵⁵ FRINTOVA, In DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné. Svazek II*, Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7478-325-8, s. 79.

⁵⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo. 2. vydání*. V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9, s. 164.

⁵⁷ Zákon č. 373/2011 Sb. o specifických zdravotnických službách (dále jen „ZSZS“) účinný od 1.4.2012

zákon výslovně říká v ustanovení § 778 o.z., že otcem dítěte, které se narodilo neprovdané ženě z umělého oplodnění, je muž, který dal souhlas k umělému oplodnění. Vychází se tu z toho, že dává-li muž souhlas k umělému oplodnění své družky, činí tak proto, aby právě on byl právem uznán za rodiče, bez ohledu na původ použitého zárodečného materiálu.⁵⁸

Tento souhlas musí být dán předtím, než došlo k začátku procesu umělého oplodňování (§ 8 ZSZS). Pokud již umělé oplodňování započalo, otcovství k dítěti může být určeno souhlasným prohlášením matky a muže (§ 779 o.z.). Genetický původ mužské zárodečné buňky nemá v tomto případě žádný právní význam, neboť je v těchto případech nerozhodné, zda zárodečná buňka pochází od manžela, druha či dárce, má význam pouze z hlediska popírání otcovství.⁵⁹

Jestliže nedošlo k určení otcovství na základě předchozích domněnek, nastupuje tzv. druhá domněnka otcovství, podle níž se za otce považuje muž, jehož otcovství bylo určeno souhlasným prohlášením matky a tohoto muže. Otcovství lze takto určit i k nenarozenému dítěti, které je již počato (§ 779 o.z.).

Lhůta k tomuto určení otcovství není zákonem určena, tudíž k tomuto prohlášení může dojít i k již plnoletému dítěti. Souhlasné prohlášení se činí osobně před soudem nebo před matričním úřadem. Nezletilý, který není plně svéprávný (§ 31 o.z.), musí souhlasné prohlášení učinit vždy před soudem.⁶⁰

Skutkovým základem této domněnky je zmíněné prohlášení, které musí mít charakter souhlasného projevu vůle. Shodnost vůle musí výslovně vyplynout z prohlášení uzavřeného mezi matkou dítěte a dotyčným mužem (jako otcem dítěte). Právní jednání v této situaci zapříčiňuje specifický právní následek statusového charakteru. Tzv. druhá domněnka je tak v podstatě založena na dohodě matky a domnělého otce dítěte. Za situace, kdy je matka postihnuta duševní poruchou pro kterou nemůže chápat význam svého jednání, není možné otcovství určit souhlasným prohlášením a k určení otcovství bude muset dojít v rámci soudního řízení.⁶¹

⁵⁸ RADVANOVÁ, Senta. *Rodina a dítě v novém občanském zákoníku*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-578-7, s. 56.

⁵⁹ FRINTOVA, In DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné. Svazek II*, Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7478-325-8, s. 81.

⁶⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9, s. 167

⁶¹ FRINTOVA, In DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné. Svazek II*, Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7478-325-8, s. 81.

Dalším možným úskalím, které přináší určení otcovství založeného na souhlasném prohlášení, je to, že domnělý otec nebude otcem biologickým. Souhlasné prohlášení bude v rozporu s biologickou skutečností, jelikož matka dítěte uvede dotyčného muže v omyl. Z toho důvodu, vzhledem k ochraně zájmu dítěte před nezákonnou manipulací, může soud zahájit řízení o popření otcovství i bez návrhu (§ 793 o.z.).

Teprve pokud nepřichází v úvahu žádná z předešlých zákonných domněnek otcovství, lze přikročit k určení otcovství podle tzv. třetí domněnky otcovství, aby otcovství určil soud (§ 783 o.z.). Podle této domněnky se za otce považuje ten muž, který s matkou dítěte souložil v době, od které neprošlo do narození dítěte méně než sto šedesát a více než tři sta dní, ledaže jeho otcovství vylučují závažné okolnosti (§ 783 odst. 2 o.z.).

Skutkovým základem této domněnky je soulož muže s matkou dítěte v rozhodné době. K uplatnění této domněnky určení otcovství dochází jen v rámci soudního řízení, nikoli ex lege jako v případě první domněnky ani na základě souhlasného prohlášení muže a ženy. V rámci soudního řízení musí být prokázána soulož mezi matkou dítěte a domnělým mužem v kritické době. Zákon užití této právní domněnky určení otcovství neomezuje žádnou lhůtou, což v praxi znamená, že k určení otcovství soudním rozhodnutím může dojít i v době, kdy je již dítě zletilé.⁶²

I tuto domněnku otcovství zákonodárce chápe jako vyvratitelnou. Lze se tedy proti ní bránit. Určitý muž musí uvádět všechny relevantní skutečnosti, které by mohly otcovství tohoto muže vyloučit. Jestliže domnělý otec dostatečně neprokáže okolnosti vylučující jeho otcovství, určí otcovství soud. Určené otcovství soudem již nelze vyvrátit a tím pádem určené otcovství nelze popírat, neboť v této situaci jde již o věc pravomocně rozhodnutou – res iudicata.⁶³

Tato tzv. třetí domněnka otcovství pochází z dob, kdy existenci biologického pouta mezi dítětem a určitým mužem bylo možno usuzovat pouze nepřímou na základě soulože v kritické době. V současné době existují důkazní prostředky, které mohou dotyčného muže s jistotou jako otce vyloučit nebo naopak s pravděpodobností blížící se jistotě otcovství prokázat na základě genetických testů⁶⁴, kterými se zjistí, kdo dítě zplodil.⁶⁵

⁶² HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9, s. 172.

⁶³ FRINTOVA, In DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné. Svazek II*, Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7478-325-8, s. 82

⁶⁴ Nález Ústavního soudu I. ÚS 987/07 ze dne 28. 2. 2008, „Je zřejmé, že s vývojem moderní medicíny je celá koncepce § 54 odst. 1 a 2 zákona o rodině již překonaná. V řízení o určení otcovství podle § 54 odst. 1 a 2

Řízení o určení otcovství ovládá zásada vyšetřovací, tudíž je na soudu, aby zjistil všechny skutečnosti důležité pro rozhodnutí, aniž by byl omezen jen na důkazy, které mu uvedou účastníci.

Popření otcovství je právním instrumentem, jehož pomocí může být vyvrácena zákonná domněnka otcovství svědčící určitému muži, kdy tento způsob umožňuje dalekosáhlý zásah do osobních poměrů všech tří zúčastněných subjektů, jimiž jsou otec, matka a jejich společné dítě.⁶⁶ Účinky popření otcovství znamenají významnou změnu v osobním a rodinně-právním vztahu, ve kterém je třeba hledat důsledné vyvážení optimalizace ochrany nejlepšího zájmu dítěte, jakož i práva zúčastněných osob na zjištění jejich vzájemných biologických vazeb.⁶⁷

Možnost vyvracet zákonné domněnky znamená odstraňovat nebo alespoň zeslabovat ohrožení, které plyne při aplikaci zákonných domněnek otcovství ke zjištění objektivní pravdy. Takto zákonem daná možnost vyvracet zákonné domněnky nesmí však zeslabovat nebo ohrožovat požadavek, aby otcovství bylo v každém případě určeno co nejdříve a byly tak stabilizovány rodičovské svazky s dětmi včas, a co nejpevněji.⁶⁸ Podrobnější vhled do problematiky rozepisují v následující kapitole, která je věnována jenom popírání otcovství.

zákona o rodině je soud oprávněn uložit žalovanému muži, aby se v souladu s § 127 odst. 3 o. s. ř. dostavil ke znalci a strpěl odběr vzorků DNA, a to za účelem určení, popř. vyloučení otcovství. Není v rozporu s ústavním pořádkem, vynucuje-li soud splnění této povinnosti na žalovaném muži, který se odmítá vyšetření podrobit, za pomoci pořádkových pokut či předvedení.“

⁶⁵ HRUŠÁKOVÁ, M. KRALICKOVÁ, Z. WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II, Rodinné právo (§ 655 – 975)*. Komentář. 1.vydání. Praha: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-503-9, s.522

⁶⁶ RADVANOVÁ, Senta. *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*. Praha: C.H. Beck, 1999. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-182-2, s. 82

⁶⁷ ŠÍNOVA, In. MELZER, Filip. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek IV. § 655-975. Praha: Leges, 2016. Komentář. ISBN 978-80-7502-004-8, s. 946

⁶⁸ RADVANOVÁ, Senta. *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*. Praha: C.H. Beck, 1999. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-182-2, s. 87

2. Popření otcovství

2.1. O popírání otcovství obecně

Popření otcovství znamená zánik statusového vztahu mezi dítětem a mužem, jehož otcovství bylo dříve určeno. Jde tudíž o dalekosáhlý zásah do statusových poměrů otce, matky, jejich společného dítěte a případně i dalších příbuzných.⁶⁹

K popírání otcovství dochází v důsledku aplikace zákonné právní domněnky, která se pokouší postihnout toho muže, jehož genetické otcovství je nejvíce pravděpodobné, avšak v důsledku použití této právní domněnky naopak vzniká právní otcovství v rozporu s otcovstvím genetickým, resp. biologickým. Současná právní úprava obsahuje právní normy umožňující napravení takového stavu a cesta této nápravy se nazývá „popření otcovství“.⁷⁰

Ústavní soud ve svém nálezu sp.zn. II. ÚS 2964/12 k tomuto poznamenává, že zde není problém v uplatňování zákonných domněnek otcovství, kterými může vzniknout právní postavení dítěte k osobě, která není jeho biologickým otcem. Naopak Ústavní soud smysl domněnek jako zjednodušeného způsobu určení otcovství kvituje. Pokud ale neodpovídá v jejím důsledku vzniklý právní stav s biologickým vztahem (vznikne důvodná pochybnost ve zjištěném stavu), musí mít v tomto případě domnělý otec možnost předmětnou domněnku vyvrátit a tento nesoulad odstranit (viz nálezn sp. zn. Pl. ÚS 15/09, srov. kap. 3.4.).⁷¹

Zákonodárce umožňuje popřít otcovství pouze v soudním řízení.⁷² V právní regulaci popírání otcovství se setkáváme s důkladným vyjasněním toho, jaké otcovství je možné popírat, určením těch, kteří jsou k popření otcovství legitimováni a dále určením lhůt, jimiž je popírání otcovství omezeno.⁷³

⁶⁹ FRINTOVA, In. DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné. Svazek II*, Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7478-325-8, s. 84.

⁷⁰ ŠÍNOVA, In. MELZER, Filip. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek IV. § 655-975. Praha: Leges, 2016. Komentář. ISBN 978-80-7502-004-8, s. 946.

⁷¹ Nález ÚS ze dne 9.12.2014, sp.zn. II. ÚS 2964/12

⁷² FRINTOVÁ, Dita, In: WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena akolektiv. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací*. 8.nezměněné vydání. Praha: Leges, 2015. ISBN 978-80-7502-076-5 s. 444.

⁷³ ŠÍNOVA, In. MELZER, Filip. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek IV. § 655-975. Praha: Leges, 2016. Komentář. ISBN 978-80-7502-004-8, s. 947.

Popřeno může být pouze otcovství určené podle první nebo druhé domněnky otcovství.⁷⁴ Tento stav vyplývá z faktu, že jsou všechna tato právní pravidla kogentní a popření otcovství musí být výslovně připuštěno zákonem. Třetí domněnka otcovství není sama o sobě právní skutečností, v jejímž důsledku dochází k určení otcovství, neboť touto skutečností je soudní rozhodnutí vydané dle § 783 o.z.. Právo popírat otcovství je omezeno zákonem a zákon dává právo podat žalobu na popření otcovství jen některým osobám.⁷⁵

Aktivní legitimace k podání návrhu na popření otcovství je v českém právním řádu přiznána jen matce dítěte a určenému (v matrice zapsanému) otci.⁷⁶

Výjimkou z obvyklého způsobu zahájení řízení o popření otcovství je zahájení řízení i bez návrhu, které představuje zvláštní případ, kdy otcovství bylo určeno na základě druhé domněnky (§ 793 o. z.). Zákon nedává právo popírat otcovství dítěti, ale dává mu právo domáhat se určení otcovství.⁷⁷

Právo popřít otcovství omezuje zákonodárce prekluzivními lhůtami. Toto právo vychází z požadavku na zachování stability právem založených vztahů a z ochrany vybudovaného sociálního rodičovství (Rasmus vs. Dánsko)⁷⁸. Koneckonců toto vychází z principu nejlepšího zájmu dítěte, jak konstatoval Nejvyšší soud ve svém rozsudku sp. zn. 21 Cdo 298/2010, kdy je kladen důraz na soulad mezi biologickým, právním a sociálním rodičovstvím. Zakotvením popěrných lhůt zákonodárce naznačuje, ve kterém okamžiku již považuje vztahy mezi rodiči a dětmi za dostatečně vybudované a stabilizované tak, že dává sociálnímu rodičovství obecně přednost.

Existence popěrných lhůt je v zákoně ukotvena z důvodu souladnosti právního stavu s právem dítěte znát svůj původ, jakož i s právem matrikového otce, který není otcem biologickým, na ochranu jeho soukromého života.⁷⁹

⁷⁴ ŠÍNOVA, In. MELZER, Filip. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek IV. § 655-975. Praha: Leges, 2016. Komentář. ISBN 978-80-7502-004-8, s. 947

⁷⁵ FRINTOVA, In. DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné. Svazek II*, Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7478-325-8, s. 84.

⁷⁶ LEVÝ, Jiří. In: SVOBODA Karel, TLÁŠKOVÁ Šárka, VLÁČIL David, LEVÝ Jiří a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Komentář*. Praha, C. H. Beck, 2015, s. 794

⁷⁷ ŠÍNOVA, In. MELZER, Filip. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek IV. § 655-975. Praha: Leges, 2016. Komentář. ISBN 978-80-7502-004-8, s. 947

⁷⁸ Rozsudek ESLP Rasmus vs. Dánsko (Stížnost č. 8777/79)

⁷⁹ čl. 6, 7, 8 Úmluvy o právech dítěte

Hlavní změnou, kterou přinesla současná právní úprava občanského zákoníku, v pravidlech při popírání otcovství je nynější liberálnější pojetí některých popěrných lhůt pro popírání otcovství, které si v následujících kapitolách rozebereme.

2.2. Popření otcovství manžela matky

Zákonodárce dává právo manželu matky dítěte své otcovství, které bylo určeno na základě tzv. první domněnky otcovství svědčící manželu matky, popřít u soudu (§ 776 o.z.). Popřením otcovství zaniká statusový vztah mezi dítětem a otcem. Úprava § 785 o.z. konstruuje dvě lhůty pro popření otcovství manželem matky, a to subjektivní šestiměsíční a objektivní šestiletou.⁸⁰

Subjektivní šestiměsíční lhůta pro popření otcovství běží ode dne, kdy se manžel matky dítěte dozvěděl o rozhodujících skutečnostech zakládajících důvodnou pochybnost, že je otcem dítěte, které se narodilo jeho manželce. Skutečnost zakládající důvodnou pochybnost o otcovství je taková skutečnost, z níž lze soudit, že otcem dítěte nemusí být manžel, nýbrž jím může být jiný muž (např. skutečnost, z níž lze soudit, že v rozhodné době matka souložila také s jiným mužem). Tato lhůta běží nezávisle na lhůtě objektivní: své právo musí manžel matky dítěte uplatnit nejpozději do šesti let od narození dítěte.⁸¹

Manžel své otcovství popírá vůči dítěti a matce.⁸² Manžel v návrhu na popření otcovství musí uvést konkrétní okolnosti, které zakládají jeho důvodné pochybnosti o otcovství, tj. okolnosti, které jeho otcovství zpochybňují. Pokud manžel matky neuvede žádnou okolnost, může soud návrh na popření otcovství zamítnout, jestliže návrhovač svůj návrh nedoplní ani poté, co byl k tomu soudem vyzván (§ 43 o.s.ř.).⁸³

⁸⁰ FRINTOVÁ. In ŠVESTKA, J., FIALA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., ČR, 2014. ISBN 978-80-7478-457-6, s. 314.

⁸¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo. 2. vydání.* V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9, s. 165.

⁸² FRINTOVÁ. In ŠVESTKA, J., FIALA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., ČR, 2014. ISBN 978-80-7478-457-6, s. 316.

⁸³ SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva.* Praha: Wolters Kluwer, 2014. Právní rukověť (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-512-2, s. 63.

Uplynutím popěrných lhůt manžel své právo popřít otcovství ztrácí.⁸⁴ Soud může zmeškání zmíněné prekluzivní lhůty prominout, vyžaduje-li to zájem dítěte a veřejný pořádek (§ 792 o.z.). Zákonodárce v tomto ustanovení zmírňuje rigiditu popěrného práva a dbá tak o stabilitu statusových poměrů, ale také i o ochranu sociálního rodičovství a citových vazeb dítěte (srov. kap. 2. 5.).

Za situace, kdy je svéprávnost manžela před uplynutím popěrné šestileté lhůty natolik omezena, že sám otcovství popřít nemůže, soud pro tento účel manželovi ustanoví opatrovníka, který může podat návrh na popření otcovství do šesti měsíců od svého jmenování (§ 785 odst. 2 o. z.).⁸⁵ Bližší rozbor této problematiky obsahuje kapitola o účastnících řízení (srov. kap. 3. 2.)

K popírání otcovství manželem matky dochází ve třech situacích ze skutkových podstat v ustanoveních § 786 a § 787 o. z. První situace popření otcovství manželem matky vychází z ustanovení § 786 odst. 1 o. z., kdy se dítě narodí mezi sto šedesátým dnem od uzavření manželství a třístým dnem po jeho zániku nebo po prohlášení manželství za neplatné. V této době lze otcovství popřít jen tehdy, je-li vyloučeno, aby manžel matky byl otcem dítěte (např. negativní výsledek rozboru DNA). Výjimku z toho představuje ustanovení § 777 o.z., ve kterém zákonodárce výslovně uvádí situaci narození dítěte po zahájení řízení o rozvodu manželství, kde k popření otcovství manžela matky stačí pouhé prohlášení zúčastněných osob při splnění všech stanovených náležitostí.

K druhé situaci dojde v případě, kdy se dítě narodí před sto šedesátým dnem od uzavření manželství. Tady k vyvrácení domněnky otcovství postačí, aby manžel matky (může jít i o matku) popřel své otcovství pouhým prohlášením (§ 786 odst. 2 o.z.). Důkazní břemeno bude (na tom, kdo návrh na popření otcovství odporuje) tedy na straně matky a dítěte. Na nich je důkaz o tom, že manžel matky s matkou dítěte souložil v rozhodné době, nebo že manžel matky při uzavírání manželství věděl, že jeho budoucí manželka je těhotná. Za situace, že se matce a dítěti podaří prokázat tyto skutečnosti, musí manžel matky naopak podat důkazy vylučující jeho otcovství, jak je uvedeno v první skutkové podstatě.⁸⁶

⁸⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9, s. 165.

⁸⁵ FRINTOVA, In. DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné. Svazek II*, Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7478-325-8, s. 85.

⁸⁶ Tamtéž, s. 85.

Třetí situace souvisí se skutkovou podstatou popření otcovství k dítěti narozenému z umělého oplodnění, které se budu věnovat níže.

Ze zákona vyplývá, že lhůty pro podání návrhu na popírání otcovství jsou pro každého z rodičů odlišné. S přihlédnutím k výše uvedenému návrh na popření otcovství může podat i sama matka, tedy manželka.⁸⁷ Matka na rozdíl od manžela může otcovství popírat pouze do šesti měsíců od narození dítěte (§ 789 o. z.). Krátkost lhůty vychází z logického tvrzení, že jedině matka s jistotou ví, zda kromě manžela nepřichází v úvahu ještě jiný muž, který by mohl být otcem dítěte.⁸⁸ Prekluzivní šestiměsíční lhůta je lhůtou objektivní, nezáleží na vědomí matky. Pro popírání otcovství matkou platí obdobná pravidla jako pro popírání otcovství manželem matky. To znamená, že i matce může soud prominout zmeškání lhůty pro podání návrhu na popření otcovství dle § 792 o. z.⁸⁹

2.3. Popření otcovství k dítěti narozenému z umělého oplodnění

Souhlas manžela manželce nebo muže neprovdané ženě k umělému oplodnění musí být dán vůči ústavu, který oplodnění provede, předtím, než došlo k započetí procesu umělého oplodnění (srov. § 778 o.z. a § 3 až § 8 ZSZS). Statusový právní základ této domněnky otcovství k dítěti narozenému z umělého oplodnění nevychází z biologického pouta mezi dítětem a dotčeným mužem, ale z pouta právního – vyslovením souhlasu, popř. i společenského, partnerského.⁹⁰

Základ této domněnky se aplikuje na dva typy případů – vztahu muže a ženy, kteří spolu tvoří neplodný pár. Prvním typem je případ, kdy je otcovství založeno první domněnkou dle § 776 o. z. v průběhu manželství, kdy manžel manželky souhlasí s takovým typem oplodnění. V druhém případě, kdy žena není provdána a otcovství je dle § 778 o. z. založeno

⁸⁷ SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Právní rukověť (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-512-2, s. 61.

⁸⁸ FRINTOVA, In. DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné. Svazek II*, Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7478-325-8, s. 85.

⁸⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9, s. 166.

⁹⁰ FRINTOVA, In. DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné. Svazek II*, Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7478-325-8, s. 86.

na souhlasu muže (matčín druh), který s touto ženou žije ve společné domácnosti (druh a družka) a tvoří spolu neplodný pár.⁹¹

Poskytovatel specifických zdravotních služeb je povinen před zahájením metod a postupů asistované reprodukce podat neplodnému páru informaci o povaze navrhovaných metod. Neplodný pár udělí písemný souhlas s provedením asistované reprodukce (§ 8 ZSZS). Zákon tak staví na autonomii vůle muže a ženy a jejich dohodě (viz tzv. druhá domněnka otcovství).⁹²

Zákon v § 778 o. z. stanoví, že otcem dítěte, narozeného za pomoci asistované reprodukce, je muž, který dal k umělému oplodnění souhlas. Tato domněnka stojí vedle třech základních domněnek otcovství, a proto je označována jako 1,5 domněnka. Otcem dítěte, narozeného z umělého oplodnění, je buď manžel matky, který dal souhlas s umělým oplodněním, v případě nesezdaného páru muž, který dal souhlas s oplodněním. Souhlas s umělým oplodněním je právním jednáním ve smyslu § 545 a násl. o. z.⁹³

V případě nesezdaných partnerů pak je třeba zkoumat, jestli daný souhlas je platným právním jednáním, neboť takové otcovství lze popřít velmi komplikovaně. Pokud by bylo prokázáno, že souhlas s umělým oplodněním byl neplatný, nemohl by být jako otec určen muž, který souhlas s umělým oplodněním poskytl. Podle § 787 o. z. nelze popřít otcovství k dítěti narozenému v době mezi stošedesátým dnem a třístým dnem od umělého oplodnění, ke kterému dal muž souhlas a nezáleží na tom, jaké genetické látky bylo použito. Stejná podmínka platí i pro manžela matky. Otcovství lze popřít v tomto případě jedině za situace, pokud by matka otěhotněla jinak. Prokázání takové skutečnosti však není jednoduché a otcovství bude možné s jistotou popřít pouze na základě testu DNA.⁹⁴

⁹¹ FRINTOVÁ. In ŠVESTKA, J., FIALA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., ČR, 2014. ISBN 978-80-7478-457-6, s. 320.

⁹² HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo.* 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9, s. 167.

⁹³ FRINTOVÁ, In. DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné. Svazek II,* Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7478-325-8, s. 86.

⁹⁴ FRINTOVÁ. In ŠVESTKA, J., FIALA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., ČR, 2014. ISBN 978-80-7478-457-6, s. 321.

2.4. Popření otcovství založeného souhlasným prohlášením

Občanský zákoník ve svém § 777 přináší další domněnku určení a popření otcovství za situace, kdy se dítě narodí v době mezi zahájením řízení o rozvod manželství a třístým dnem po rozvodu manželství. Otcovství je určeno ve chvíli, kdy se sejdou tvrzení matky, případně jejího bývalého manžela, kteří tvrdí, že není otcem dítěte, a muže, který tvrdí, že je otcem dítěte. K tomu může dojít pouze v řízení před soudem, zahájeném na návrh některého z nich. Návrh lze podat nejpozději do jednoho roku od narození dítěte. Otcovství lze určit souhlasným prohlášením muže a matky dle § 779 o. z., pokud se dítě nenarodilo v manželství.⁹⁵ Otcovství lze určit k dítěti nenarozenému (nasciturovi), tak i v době jeho nezletilosti či plnoletosti.⁹⁶

K úspěšnému popření otcovství může dojít jen tehdy, je-li vyloučeno, že by dotčený muž mohl být otcem dítěte (např. negativní výsledek rozboru DNA ve znaleckém posudku nebo o důkaz neplodnosti daného muže).⁹⁷

Otcovství určené podle tzv. druhé domněnky otcovství může popřít jak otec, tak matka dítěte. Otcovství může být popřeno ovšem jen za předpokladu, je-li vyloučeno, že by určený muž mohl být otcem dítěte. Pro matku i otce je stanovena stejná prekluzivní lhůta šesti měsíců s objektivně určeným počátkem. Muž tak musí učinit do šesti měsíců ode dne, kdy bylo takto otcovství určeno.⁹⁸

V případě určení otcovství k nasciturovi, neskončí popěrná lhůta dříve než šest měsíců po narození dítěte (§ 790 o. z.). Matka dítěte může popřít, že otcem dítěte je muž, jehož otcovství bylo určeno souhlasným prohlášením rodičů do šesti měsíců ode dne, kdy bylo takto otcovství určeno (§ 791 o. z.). V případě, že rodiče zmeškají lhůtu k podání návrhu na popření otcovství, může soud i v tomto případě zmeškání lhůty prominout, pokud to vyžaduje zájem dítěte a veřejný pořádek (§ 792 o. z.).

⁹⁵ FRINTOVA, In. DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné. Svazek II*, Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7478-325-8, s. 87.

⁹⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo. 2. vydání*. V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9, s. 167.

⁹⁷ FRINTOVÁ. In ŠVESTKA, J., FIALA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., ČR, 2014. ISBN 978-80-7478-457-6, s. 325.

⁹⁸ FRINTOVA, In. DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné. Svazek II*, Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7478-325-8, s. 87.

2.5. Popření otcovství po uplynutí popěrné lhůty

Soud může rozhodnout o prominutí zmeškání jakékoliv lhůty pro popření otcovství za podmínek uvedených v ustanovení § 792 o. z. Lhůta pro popření otcovství je pro matku i muže stejně dlouhá a trvá šest měsíců od uznání otcovství souhlasným prohlášením. Pro ty případy, kdy došlo k určení otcovství k nenarozenému dítěti (nasciturovi), nesmí lhůta skončit dříve, než šest měsíců po narození dítěte (§ 890 o. z.).

Muži, jehož otcovství bylo určeno na základě některé z domněnek otcovství (kromě případu, že je otcovství určeno podle tzv. třetí domněnky, tedy v případě určení otcovství soudem), a který teprve po delší době, kdy mu již uplynula popěrná lhůta pro návrh na popření otcovství, zjistí, že není otcem dotyčného dítěte, zaniká touto skutečností právo na uplatnění možnosti popření otcovství. Zákonodárce však ve výjimečných situacích (za účelem odstranění tvrdosti zákona) umožňuje soudům, aby za předpokladu, vyžaduje-li to zájem dítěte a veřejný pořádek, mohly rozhodnout tak, že se zmeškání lhůty pro podání návrhu na popření otcovství promíjí (§ 792 o. z.).

Soud nejprve rozhoduje o tom, zda zmeškání lhůty promíjí, či nikoli, a to ve čtyřměsíční (pořádkové) lhůtě od podání návrhu dle § 425 z. ř. s. Soud se při rozhodovací činnosti řídí hledisky uvedenými v § 792 o. z., tedy zájmem dítěte a veřejným pořádkem.⁹⁹

Zájem dítěte musíme chápat v uspořádání rodinných poměrů dítěte tak, aby byly prospěšné pro jeho tělesné, duševní, mravní a rozumový vývoj. Pojem veřejný pořádek je souhrn pravidel, na nichž leží právní základy společenského řádu zdejší společnosti. Zájem dítěte na popření otcovství může vzniknout až po delší době, kdy zájem právního otcovství (rodičovství) převažuje nad rodičovstvím biologickým. Touto problematikou se zabývá i rozhodovací činnost Evropského soudu pro lidská práva v kauzách Shofman proti Rusku a Paulík proti Slovensku.¹⁰⁰

Svoboda ve své publikaci uvádí, že dopad veřejného pořádku při rozhodování o prominutí popěrné lhůty k podání návrhu o popření otcovství dopadá nejen na dítě, ale i na široké okolí osob kolem něj. K prominutí zmeškání lhůty může dojít pouze soudní cestou a to na návrh. Návrh mohou podat ti, kterým lhůta pro popření otcovství uplynula, tzn. matka

⁹⁹ FRINTOVÁ. In ŠVESTKA, J., FIALA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., ČR, 2014. ISBN 978-80-7478-457-6, s. 329.

¹⁰⁰ FRINTOVA, In. DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné. Svazek II.* Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7478-325-8, s. 87.

dítěte a její manžel - v případě první domněnky, matka dítěte a muž, jehož otcovství bylo určeno souhlasným prohlášením - podle druhé domněnky. Soud zmeškání lhůty promine, pokud to zájem dítěte nebo veřejný pořádek vyžadují. Do rozhodnutí o prominutí zmeškání lhůty musí soud zahrnout i právo na ochranu soukromého a rodinného života matky a dítěte. Samozřejmostí v uvažování soudu o prominutí lhůty soud bere v úvahu i důvody, pro které došlo k opožděnému podání návrhu a dobu, po kterou nerušeně trvalo zákonné otcovství manžela matky nebo muže.¹⁰¹

V každém jednotlivém případě musí soud, v rámci existence obecného zájmu na věcném projednání pozdě podaného návrhu na popření otcovství, také zvážit zda zájem navrhovatele převáží nad zájmy matky a dítěte, pokud jsou tyto zájmy v rozporu s právním otcem dítěte.¹⁰² Této problematice biologického, právního a sociálního rodičovství se více věnuji ve čtvrté kapitole.

2.6. Popření otcovství z moci úřední (ex offo)

Soud může zahájit řízení o popření otcovství i ex offo, vyžaduje-li to zřejmý zájem dítěte a budou-li tím naplněna ustanovení zaručující základní lidská práva (§ 793 o. z.).

Zákonodárce s výše řečeným spojuje pouze případ, kdy jde o popření otcovství určeného souhlasným prohlášením rodičů (podle § 779 a § 777 o. z.), neboť takto určený otec dítěte – z hlediska biologického rodičovství - nemůže být jeho otcem (§ 793 o. z.). Soud současně pozastaví výkon rodičovské odpovědnosti, aby předešel nezákonné manipulaci s dítětem, kdy toto pozastavení výkonu rodičovské odpovědnosti má jinou povahu, než je v § 869 o. z.¹⁰³

Zahájení řízení o popření otcovství z pohledu zřejmého zájmu dítěte se vztahuje na ty případy, kdy je otcovství uznáno mužem, který bezpochyby nemůže být otcem dítěte. Jedná se zpravidla o situace, kdy určitý muž (zpravidla cizinec) uzná s matkou dítěte otcovství jen proto, aby oba mohli dát souhlas s osvojením dítěte manželkou toho muže a mohli tak obejít zákonný proces mezinárodní adopce.¹⁰⁴

¹⁰¹ SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Právní rukověť (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-512-2, s. 72.

¹⁰² Nález ÚS ze dne 18.11.2010, sp. zn. II. ÚS 405/09

¹⁰³ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9, s. 171.

¹⁰⁴ FRINTOVÁ. In ŠVESTKA, J., FIALA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., ČR, 2014. ISBN 978-80-7478-457-6, s. 331.

Jinými slovy soud si jako předběžnou otázku řeší, zda je v zájmu dítěte nepochybné, že poměry dítěte mají být navráceny do situace, jako by k určení otcovství na základě souhlasného prohlášení nedošlo.

3. Řízení o popření otcovství

3.1. Účel a povaha řízení

Otcovství lze popřít pouze v soudním řízení,¹⁰⁵ kdy účelem řízení je vyjasnění statusových otázek dítěte, jehož poměry nejsou určeny správně. Cílem popření otcovství je vydání rozhodnutí (rozsudek o popření otcovství), které, nabude-li právní moci, vyloučí s konečnou platností rodičovství konkrétní osoby ve vztahu k dítěti.¹⁰⁶ Popření otcovství znamená zánik statusového vztahu mezi dítětem a mužem, jehož otcovství bylo popřeno.¹⁰⁷ Statusová změna bude vyznačena v knize narození, ve které je dítě evidováno. Matrika vydá dítěti nový rodný list, kde nebude nikdo jako otec uveden.¹⁰⁸

Řízení o popření rodičovství dle aktuální platné právní regulace řadíme mezi nesporná řízení. K řízení je věcně příslušný okresní soud (§ 3 odst. 1 z.ř.s) a místně příslušný obecný soud dítěte. Postup v určení obecného soudu se mění v závislosti na věku dítěte, tedy k nezletilému dítěti dle § 4 odst. 2 z.ř.s. a u zletilého dítěte dle § 85 o.s.ř. (dle bydliště nebo dle obvodu, kde se zdržuje). Nelze-li určit obecný soud dítěte (např. z důvodu smrti dítěte), k řízení je příslušný obecný soud matky.¹⁰⁹

Řízení je možné zahájit jen na základě návrhu. Aktivní věcná legitimace k podání návrhu na popření otcovství vychází z norem hmotného práva, konkrétně z ustanovení § 783 o.z. a násl. Výjimku tvoří řízení o popření otcovství určeného podle tzv. druhé domněnky (tj. na základě souhlasného prohlášení rodičů), které lze zahájit také bez návrhu, vyžaduje-li to zřejmý zájem dítěte (§ 419 z.ř.s.).¹¹⁰

V řízeních o popření otcovství musí být kladen důraz na nejlepší zájem dítěte. Zájem dítěte musí být hlavním hlediskem v jakékoli činnosti zasahující do integrity dítěte (čl. 3

¹⁰⁵ RADVANOVÁ, Senta. *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*. Praha: C.H. Beck, 1999. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-182-2, s. 82.

¹⁰⁶ ŠÍNOVÁ, Renáta a Jana KŘIVÁČKOVÁ. *Civilní proces*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-594-7, s. 203.

¹⁰⁷ FRINTOVA, In. DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné. Svazek II*, Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7478-325-8, s. 84.

¹⁰⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9, s. 166.

¹⁰⁹ LEVÝ, Jiří. In: SVOBODA Karel, TLÁŠKOVÁ Šárka, VLÁČIL David, LEVÝ Jiří a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Komentář*. Praha, C. H. Beck, 2015, s. 795

¹¹⁰ ŠÍNOVÁ, Renáta a Jana KŘIVÁČKOVÁ. *Civilní proces*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-594-7, s. 209.

odst.1. Úmluvy o právech dítěte). Hlavním cílem v řízení o popření otcovství (z pohledu nejlepšího zájmu dítěte) je bezpochyby dosažení souladu mezi biologickým, právním a sociálním rodičovstvím. Právní rodičovství je založeno na právních domněnkách, kdy rodič je ten, koho zákon za rodiče považuje. Biologické rodičovství je vztah založený na biologických vazbách mezi dítětem a poskytovatelem genetického materiálu. V neposlední řadě je třeba brát ohled, v řízení o popření otcovství, na právo dítěte vyrůstat s rodičem, který je ochoten o dítě pečovat a projevovat mu pozitivní city - sociální rodič (srov. kap. 4.). Přestože je z biologického hlediska návrh na popření otcovství důvodný, musíme však také zohlednit, jaký dopad bude mít změna po popření otcovství na poměry dítěte. Nelze-li soulad mezi potřebami dítěte zabezpečit, je třeba s ohledem na konkrétní okolnosti případu uvážit, který z výše uvedených aspektů rodičovství převažuje.¹¹¹

Soud by měl tuto předběžnou otázku řešit v průběhu řízení o popření otcovství, neboť souvisí s případně následným řízením o určení otcovství, kdy řízení o popření a určení otcovství tvoří jeden reálný funkční celek, jehož společným účelem je ustanovení správného právního otce dítěte.¹¹²

V meritorním řízení (tj. ve věci samé) o popírání otcovství soud rozhoduje rozsudkem. Výjimka přichází v případě řízení o popření otcovství na základě návrhu podaného po uplynutí popěrné lhůty (§ 792 o. z.), kdy soud nejprve rozhodne usnesením o pominutí zmeškání popěrné lhůty a pak rozhodne rozsudkem obsahující výrok o určení nebo popření otcovství¹¹³, pro dokazování platí zásada vyšetřovací.¹¹⁴

Z výše řečeného vyplývá, že řízení je ovládáno zásadou vyšetřovací (§ 20, § 21 z.ř.s.), podle níž je věcí soudu, aby byly zjištěny veškeré skutečnosti podstatné pro rozhodnutí ve věci samé. Na této zásadě je založen princip soudní povinnosti, zcela nezávislý na procesních stranách a jejich aktivitě osvětlit skutkový stav (§ 20 odst. 1 z. ř. s.).

Soud postupuje v řízení z úřední povinnosti a je povinen zjistit všechny skutečnosti důležité pro rozhodnutí. S tím je spojena odpovědnost soudu za úplné a řádné splnění této

¹¹¹ SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Právní rukověť (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-512-2, s. 28.

¹¹² ŠÍNOVÁ, Renáta a Jana KŘIVÁČKOVÁ. *Civilní proces*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-594-7, s. 205

¹¹³ Výjimka přichází v případě řízení o popření otcovství na základě návrhu podaného po uplynutí popěrné lhůty (§ 792 o.z.), kdy soud nejprve rozhodne usnesením o pominutí zmeškání popěrné lhůty a pak rozhodne rozsudkem obsahující výrok o určení nebo popření otcovství.

¹¹⁴ ŠÍNOVÁ, Renáta a Jana KŘIVÁČKOVÁ. *Civilní proces*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-594-7, s. 203.

povinnosti. Soud nese odpovědnost za shromáždění všech potřebných důkazů tak, aby v posuzované věci byl zjištěn skutkový stav co nejúplněji, a aby věc mohla být rozhodnuta spravedlivě a v souladu se zákonem. Také účastníci řízení mají povinnost tvrdit a prokazovat podstatné okolnosti (§ 20 odst. 2 z. ř. s.), avšak nesplnění této povinnosti nemá za následek rozhodnutí v jejich neprospěch.

Právní úpravu při postupu popírání otcovství najdeme v občanském zákoníku (§ 785 až § 793 o. z.). Procesní náležitosti při popření otcovství nacházíme ve společné úpravě s určením otcovství v zákoně o zvláštních řízeních soudních (§ 415 až § 425 z. ř. s.).

3.2. Účastníci řízení – základní okruh

Základním okruhem účastníků řízení o popření otcovství jsou zpravidla matka, která dítě porodila, dítě a muž, jehož otcovství má být popřeno (§ 420 odst. 1, odst. 2 z. ř. s.). V souladu s hmotným právem se setkáváme s procesní zvláštností, kterou je vedení řízení o popření rodičovství se zemřelým účastníkem. K tomu dojde, pokud v průběhu řízení zemře domnělý otec. Zákon stanovuje podmínky, za kterých je možné, aby bylo řízení vedeno nadále (např. tím, že soud zemřelému ustanoví opatrovníka, který se stává účastníkem řízení).¹¹⁵

Jak již bylo zmíněno, dítě je účastníkem řízení a z povahy věci vyplývá, že v tomto řízení nemůže být zastoupeno žádným z rodičů, neboť by došlo ke střetu zájmů mezi rodiči a dětmi. Z tohoto důvodu je dítě zastoupeno kolizním opatrovníkem, kterým bývá zpravidla jmenován orgán sociálně-právní ochrany dítě (dále jen „OSPOD“).¹¹⁶ Návrh na popření otcovství může podat jen matka (§ 789 o.z.), nebo muž, kterému prozatím svědčí nějaká domněnka otcovství (§ 785, § 788, § 790 o.z.), čili nikoli dítě. V případě, že některý z účastníků již nežije, návrh na popření otcovství může podat další oprávněný vůči tomu, kdo žije. Otcovství nemůže manžel matky popírat v situaci, kdy není naživu ani dítě, ani matka, která dítě porodila. (§ 785 odst. 1 věta druhá o.z.). Ani matka nemůže podat návrh na popření otcovství, jestliže již dítě ani manžel nežijí (§ 789 o.z.).

¹¹⁵ ŠÍNOVÁ, Renáta a Jana KŘIVÁČKOVÁ. Civilní proces. V Praze: C.H. Beck, 2015. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-594-7, s. 210.

¹¹⁶ ŠÍNOVÁ, Renáta a Jana KŘIVÁČKOVÁ. Civilní proces. V Praze: C.H. Beck, 2015. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-594-7, s. 211.

V případě, že došlo k omezení svéprávnosti muže, jemuž svědčí domněnka otcovství, ještě před uplynutím šestileté popěrné lhůty běžící od narození dítěte tak, že on sám nebude moci otcovství popřít, může otcovství popřít opatrovník, který je tomuto muži za tímto účelem jmenován soudem (§ 785 odst. 2 o.z.).

Obdobně tomu bude i v řízení o popření otcovství, kdy místo muže bude omezena na svéprávnosti žena, která dítě porodila. Opatrovník musí otcovství popřít za matku nebo za právního otce v hmotně-právní lhůtě do šesti měsíců od právní moci usnesení, kterým byl jmenován. Výše jmenovaného opatrovníka jmenuje podle § 785 odst. 2 o.z. soud, který se řídí procesní úpravou dle zákona o zvláštních řízeních soudních (dle § 44 a násl. z.ř.s.).

Jde o zvláštní typ řízení. Soud může zahájit řízení, a to i bez návrhu. Oprávnění opatrovníka k podání návrhu na popření otcovství musí být výslovně uvedeno již v rozsudku o omezení svéprávnosti právního otce nebo matky. Soud však nemůže opatrovníkovi uložit povinnosti k podání návrhu na popření otcovství.¹¹⁷ Rozhodnutí o podání návrhu záleží na zvážení opatrovníka, zda tohoto oprávnění využije s ohledem na konkrétní situaci. Řídí se přitom zájmem, který musí být v zájmu opatrovance. Opatrovník při řešení této situace vychází z vůle zastoupeného, má-li racionální základ (§ 467 o. z.).¹¹⁸

Při zkoumání výše řečeného v souladu s ustanovením § 785 o.z., docházíme k problému, zda-li je možné podání návrhu na popření otcovství po uplynutí šestiměsíční lhůty. Subjektivní lhůta počíná běžet od doby, kdy se nesvéprávný otec nebo matka dozvěděli o skutečnosti, která zakládá právo k podání návrhu na popření otcovství. Duševní porucha manžela nebo manželky běh lhůt ovlivňuje. Pokud lze doložit, že se manžel nebo manželka o okolnosti zakládající pochybnosti o otcovství dozvěděli před ztrátou schopnosti právně jednat, běží prekluzivní lhůta k podání návrhu na popření otcovství dále, avšak neskončí dříve než za rok od odpadnutí překážky (§ 645 o. z.). V případě neschopnosti manžela nebo manželky podat návrh na popření otcovství v době, kdy se stala rozhodná skutečnost, subjektivní lhůta začne běžet až poté, kdy jim byl ustanoven zákonný zástupce či opatrovník.¹¹⁹

¹¹⁷ LEVÝ, Jiří. In: SVOBODA Karel, TLÁŠKOVÁ Šárka, VLÁČIL David, LEVÝ Jiří a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Komentář*. Praha, C. H. Beck, 2015, s. 790

¹¹⁸ SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Právní rukověť (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-512-2, s.76.

¹¹⁹ SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Právní rukověť (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-512-2, s.77.

3.3. Dokazování v řízeních o popření otcovství

3.3.1. Obecně k dokazování

Řízení o popření otcovství je vedeno zásadou vyšetřovací, tzn. soud je povinen při dokazování zjistit všechny důležité skutečnosti pro rozhodnutí. Z úřední povinnosti je soud pak oprávněn, a povinen řádně zjistit skutkový stav. Soud musí zjistit okolnosti svědčící ve prospěch otcovství domnělého muže, vycházející z příslušných zákonných domněnek otcovství, tak i skutečnosti nasvědčující svědčící o opaku.¹²⁰ Soud při zjišťování důkazů není omezen jen na ty skutečnosti, které účastníci navrhnou (§ 20 odst. 1, § 21 z. ř. s.). Předmětem dokazování v řízení o popření otcovství je buď zjištění skutečnosti prokazující soulož mezi matkou dítěte a domnělým mužem (§ 783 a § 784 o. z.) nebo pak to, že muž, který je považován za otce dítěte, nemůže být jeho otcem (§ 785 až § 791, § 792 a § 793 o. z.).¹²¹

Důkazní břemeno domnělého otce se rozšiřuje v situaci, kdy otec podá návrh na popření otcovství po uplynutí popěrné lhůty, a také v případě řízení o popření otcovství určeného souhlasným prohlášením rodičů. V prvním případě zákon ukládá povinnost splnit hmotněprávní podmínky v podobě prokázání souladu prominutí zmeškané popěrné lhůty se zájmem dítěte a veřejného pořádku. Ve druhém případě musí soud při dokazování brát důraz na zájem dítěte a ochranu lidských práv.¹²²

Soudu za důkaz mohou sloužit všechny důkazní prostředky, jimiž lze zjistit stav věci (§ 125 o.s.ř.). Základním důkazním prvkem v řízeních o popírání otcovství jsou výslechy účastníků řízení a znalecké posudky (§ 127 o.s.ř.).

Znalecké posudky mohou být z oboru hematologie (vyšetření skupinových systému červených krvinek anebo vyšetření HLA skupinových typů bílých krvinek), gynekologie, lidské genetiky, sexuologie a metodou DNA (srovnáním dědičných znaků dítěte, matky a domnělého otce).¹²³

¹²⁰ ŠÍNOVÁ, Renáta a Jana KŘIVÁČKOVÁ. *Civilní proces*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-594-7, s. 40.

¹²¹ SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekodifikaci soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Právní rukověť (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-512-2, s. 62.

¹²² ŠÍNOVÁ, Renáta a Jana KŘIVÁČKOVÁ. *Civilní proces*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-594-7, s. 211.

¹²³ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9, s. 174.

V dnešní době díky znaleckým posudkům z oblasti genetiky lze metodou DNA s téměř stoprocentní jistotou zjistit, zda je konkrétní muž biologickým otcem konkrétního dítěte, či nikoliv. Proto soud, s ohledem na výše řečenou zásadu vyšetřovací, volí znalecké posudky z oblasti genetiky v téměř každém řízení o popírání otcovství.¹²⁴

3.3.2. Odebírání genetického materiálu – metoda analýzy DNA

S vývojem moderní medicíny - nástupem metody DNA je určení otcovství jednoznačně prokazatelné. Není vadou řízení, pokud soud přímo přistoupí ke znaleckému dokazování metodami DNA diagnostiky. Takový postup je v souladu nejen se zmíněnou zásadou vyšetřovací, ale též se zásadou procesní ekonomie. Zásadou DNA je téměř na sto procent zřejmé, že pokud ze znaleckého posudku vyplyne, že žalovaný muž je otcem dítěte, bude tím prakticky prokázána i soulož tohoto muže s matkou dítěte v rozhodné době (tj. dnes již překonaná skutková báze třetí domněnky).¹²⁵

Analýza DNA testu otcovství je dnes standardní metodou při zjišťování stavu věci v oblasti určování a popírání otcovství. Získání vzorku pro profilování DNA je velmi snadné bez nutnosti odběru krve, nejčastěji ze stěru ústní dutiny. DNA se izoluje ze slin od domnělého otce a od dítěte, případně i od matky. Tato DNA je podrobena enzymatické reakci, při které jsou selektivně namnoženy předem stanovené úseky DNA (tzv. genetické markery).¹²⁶

Tyto markery vytvářejí charakteristický genetický profil, který je jedinečný pro každého člověka. Není možné, aby se genetický profil shodoval u dvou lidí (s výjimkou jednovaječných dvojčat). Princip stanovení otcovství je založen na porovnání genetického profilu dítěte s genetickým profilem domnělého otce. V případě, že ve vzorku DNA dítěte nalezneme kombinaci markerů, kterou ve srovnání se vzorkem DNA domnělého otce otec nemá, můžeme téměř se stoprocentní jistotou otcovství vyloučit. Pokud profily dítěte a domnělého rodiče vykazují shodu, lze otcovství potvrdit s jistotou, která se přibližuje hodnotě

¹²⁴ ŠÍNOVÁ, Renáta a Jana KŘIVÁČKOVÁ. *Civilní proces*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-594-7, s. 212.

¹²⁵ FRINTOVÁ. In ŠVESTKA, J., FIALA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., ČR, 2014. ISBN 978-80-7478-457-6, s. 285

¹²⁶ Nález ÚS sp. zn. I. ÚS 987/07 ze dne 28. 2. 2008, bod 20.

sto procent. Při této metodě platí zásada přímé úměrnosti, tedy čím vyšší procento ve shodě tzv. genetického markeru, tím je větší pravděpodobnost v domněnce otcovství.¹²⁷

Odebrání genetického materiálu je důležitým důkazem, na jehož základě soud vyhoví návrhu na popření otcovství. Nicméně se může přihodit, že některý z účastníků zmaří provedení důkazních prostředků tím, že např. odmítne poskytnout svůj genetický materiál, kterého je třeba ke zjištění, zda je otcem dítěte.¹²⁸ Pro takový případ vyslovil Ústavní soud ve svém nálezu ÚS 987/07, že soud je oprávněn k uložení povinnosti žalovanému muži, aby se v souladu s § 127 odst. 3 o.s.ř. dostavil ke znalci a strpěl odběr vzorků DNA (§ 127 odst. 4 o.s.ř.), a to za účelem určení nebo vyloučení otcovství. Soud nejedná v rozporu s ústavním pořádkem, pokud vynucuje splnění povinnosti na žalovaném muži, který se odmítá podrobit vyšetření, za pomoci pořádkových pokut či předvedení.¹²⁹

3.4. Z ustálené soudní praxe

3.4.1. Lhůta k popření otcovství

Za účinnosti z.č. 94/1963 Sb. dle ustanovení § 62 ZOR mohl Nejvyšší státní zástupce ve výjimečných případech k návrhu otce podat návrh na popření otcovství po uplynutí prekluzivní lhůty k podání takového návrhu otcem. Od účinnosti o. z., tj. od 1. 1. 2014, může soud případně prominout zmeškání lhůty, vyžaduje-li to zřejmý zájem dítěte. Nález Ústavního soudu ze dne 8. 7. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 15/09, vyhlášený dne 14. 7. 2010, zasáhl významně do právní úpravy popření otcovství. Plénum Ústavního soudu s účinností k 31. 12. 2011 zrušilo ustanovení § 57 odst. 1 ZOR, které umožňovalo manželovi do šesti měsíců ode dne, kdy se dozví, že se jeho manželce narodilo dítě, popřít u soudu, že je jeho otcem. Ústavní soud toto ustanovení zrušil na základě ústavní stížnosti stěžovatele, který pojal podezření, že není otcem narozeného dítěte. Otec své otcovství vyloučil znaleckým posudkem z oboru genetiky, který si nechal vyhotovit již dříve, bez ohledu na soudní řízení. Tento znalecký posudek měl v

¹²⁷ Princip DNA testu otcovství [online]. [cit. 2017-08-30]. Dostupné z: <http://genomac.cz/princip-dna-testu-otcovstvi-pribuzenstvi>

¹²⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9, s.175

¹²⁹ Nález ÚS sp. zn. I. ÚS 987/07 ze dne 28. 2. 2008, bod 24.

řízení před ÚS povahu pouze soukromé listiny, nikoli znaleckého posudku zpracovaného na žádost soudu.¹³⁰

Protože návrh na popření otcovství byl podán po uplynutí šestiměsíční prekluzivní lhůty (§ 57 ZOR), využil otec svého práva podat podnět Nejvyššímu státnímu zastupitelství (§ 62 ZOR) k podání návrhu na popření otcovství, neboť v té době platná právní úprava totiž neumožňovala zpochybňovat otcovství, pokud zákonná popěrná lhůta uplynula. I když zákon o rodině tuto možnost otcovi dává, nejsou dány žádné účinné prostředky, jak podání takového návrhu vynutit. Nejvyšší státní zástupce však žádosti nevyhověl. Za této situace nezbylo stěžovateli nic jiného, než se obrátit na soud s žalobou o popření otcovství, byť si byl vědom uplynutí popěrné lhůty. Okresní soud provedl v řízení důkaz znaleckým posudkem, jímž bylo otcovství žalobce vyloučeno. Současně vzal za prokázané, že matka dítěte souložila v kritické době i s jiným mužem, žalobu však z důvodu české právní úpravy zamítl. Krajský soud rozhodnutí okresního soudu potvrdil a stěžovatel následně neuspěl ani u dovolacího soudu. Po všech výše uvedených neúspěších podal stěžovatel ústavní stížnost k Ústavnímu soudu s argumentem o neústavnosti § 57 odst. 1 ZOR. Ústavní soud jeho stížnosti vyhověl.¹³¹

Ústavní soud vycházel při rozhodování z čl. 10 odst. 2 Listiny a čl. 8 Úmluvy o lidských právech a základních svobod, vyslovil, že právo na ochranu soukromého a rodinného života brání orgánům veřejné moci svévolně zasahovat do tak intimní sféry každého jednotlivce, jakou představují vztahy mezi rodiči a dítětem. Tyto vztahy jsou nejpřirozenějším výrazem lidské identity a právo v demokratické a svobodné společnosti musí respektovat jejich existenci. Smysl a povaha rodinných vztahů a rodinného soužití totiž není primárně právní; právo pouze přiznává ochranu jejich reálné existenci. Tato ochrana pak nemůže být zabezpečena pouze povinností zdržet se určitých zásahů ze strany veřejné moci. Stát je současně povinen přijmout takovou právní úpravu, jež zaručí právní uznání rodinných vztahů a vymezí jejich obsah ve vztazích mezi rodinnými příslušníky navzájem, tak vůči třetím osobám. Derogační důvody Ústavní soud nevztahoval k možnosti uplatnění popěrné lhůty stanovené ustanovením § 57 zákona o rodině, ale až k vyloučení jejího pozdějšího uplatnění. Právní úprava nemůže ignorovat skutečnost, že významný právní zájem na popření otcovství

¹³⁰ ŠÍNOVÁ, Renáta. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Praha: Leges, 2010. Teoretik. ISBN 978-80-87212-50-9, s. 110.

¹³¹ ŠÍNOVÁ, Renáta. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Praha: Leges, 2010. Teoretik. ISBN 978-80-87212-50-9, s. 111.

může vzniknout někdy i se značným časovým odstupem od narození dítěte, jakož i to, že v této době může převážít zájem právního otce na popření otcovství.¹³²

Nelze však považovat požadavek shody právního a biologického otcovství za absolutní. Právní vztah otce a dítěte totiž není jen mechanickou reflexí existence biologického vztahu, nýbrž s postupem času se může i při absenci tohoto vztahu vyvinout mezi právním otcem a dítětem taková sociální a citová vazba, jež z hlediska práva na ochranu soukromého a rodinného života bude rovněž požívat právní ochrany. V takovém případě bude další trvání právních vztahů závislé na více faktorech, mezi nimiž bude zájem dítěte hrát důležitou roli. Podle čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte zájem dítěte musí být předním hlediskem pro rozhodování orgánů veřejné moci. Dítě má podle čl. 7 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte rovněž právo na jméno, státní příslušnost a je-li to možné právo znát své biologické rodiče. Relevanci z hlediska posouzení ale nelze upřít ani zájmu biologického otce, jenž není v postavení právního otce a o toto postavení usiluje, ani zájmu právního otce, jenž zase není otcem biologickým a sám brojí proti svému právnímu otcovství. Zohlednit je rovněž třeba právo na ochranu soukromého a rodinného života matky dítěte.¹³³

3.4.2. Kroonová vs. Nizozemsko

Problematikou popěrného práva se zabývá ve své rozhodovací činnosti i Evropský soud pro lidská práva (dále jen ESLP) v mnoha řízeních. Např. v řízení Kroonová vs. Nizozemsko vychází soud ze situace, kdy nebylo možné v Nizozemsku popřít otcovství matkou dítěte. Nizozemské právo neupravovalo možnost, aby vdaná matka - nizozemská státní občanka, paní Kroonová, mohla popřít otcovství svého manžela, Omara M'Halla-Drise, ke svému dítěti Samirovi, čímž by umožnila uznání otcovství biologickým otcem dítěte, panem Zerroukem.

Příběh paní Kroonové začíná v roce 1979, kdy se provdala za Omara M'Halla-Drise. Spokojené manželství netrvalo dlouho, rozpadlo se. Paní Kroonová poté ztratila s manželem kontakt a nevěděla, jaké je jeho bydliště.

Po skončení soužití s manželem, jako stále vdaná žena, začala vztah s panem Zerroukem, se kterým čekala dítě. Syn Samir se narodil v roce 1987. Paní Kroonová v té době

¹³² HOLUB, Milan. *Zákon o rodině: s komentářem, judikaturou a předpisy souvisícími*. Praha: Linde, 2011. ISBN 978-80-87212-96-7, s. 231

¹³³ Nález ÚS ze dne 8. 7. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 15/09, bod 29.

byla stále vdaná za svého manžela, Omara M'Halla-Drisse, takže otcovství k dítěti bylo určeno podle právní domněnky otcovství svědčící manželů matky. Z nizozemského právního hlediska byl za otce dítěte označen manžel paní Kroonové.

V červenci roku 1988 bylo manželství paní Kroonové rozvedeno. Po rozvodu manželství podala paní Kroonová žádost na matrikový úřad, ve které prohlašovala, že biologickým otcem dítěte není její bývalý manžel, Omar M'Halla-Driss, ale nynější partner, pan Zerrouk. Obsahem žádosti paní Kroonové bylo popírání otcovství manžela matky a naopak domáhání se uznání biologické reality. Žádost matrikový úřad zamítnul s odůvodněním, že vzhledem k platné právní úpravě je taková žádost v rozporu s nizozemským právem. Správnost zamítavého rozhodnutí matričního úřadu ve věci registrace pana Zerrouka jako biologického otce Samira obvodní soud potvrdil.

Za výše uvedené situace se paní Kroonová, pan Zerrouk a jejich syn Samir obrátili na Evropský soud pro lidská práva a namítali porušení čl. 8 Evropské úmluvy, které spatřovali v tom, že nizozemské právo jim neumožňuje dosáhnout uznání biologického otcovství pana Zerrouka ke svému synovi Samirovi. ESLP se vyjádřil k situaci argumentací vycházející z čl. 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv (dále jen EÚLP), který vyžaduje respektování rodinného života tak, aby biologická a sociální realita převážila nad zákonností právních domněnek.

ESLP tak výslovně klade důraz na respektování souladu biologického a sociálního rodičovství. ESLP tak upřednostnil biologické pouto mezi otcem a dítětem, které žije ve faktickém svazku s matkou, před právním konstruktem rodiny (srov. kap. 4. 3.).

3.4.3. Ternovszky vs. Maďarsko

V judikátu ESLP - Ternovszky vs. Maďarská vláda, se jednalo o situaci, kdy se stěžovatelka, paní Ternovszká – občanka maďarské republiky, obrátila se stížností na soud z důvodu, že chtěla podstoupit domácí porod, který jí však nebyl povolen. Stěžovatelka se v souladu s čl. 8 a čl. 14 EÚLP domáhala využití adekvátní odborné asistence u domácího porodu, což nebylo možné vzhledem k platné právní úpravě - na rozdíl od žen, které chtějí porodit ve zdravotnickém zařízení. Maďarská vyhláška totiž nedovolovala domácí porody pod sankcí trestního stíhání každému zdravotníkovi, který by asistoval u domácího porodu. Stěžovatelka upozorňovala na čl. 14 EÚLP, neboť jí tento zákaz domácího porodu přišel

z povahy věci jako diskriminační. Stěžovatelka se domnívá, že zdravotníci jsou odrazováni od asistence u domácích porodů z důvodu nedostatku komplexní legislativy, která by řešila zajištění kvalitní odborné péče při domácím porodu. V době podání žádosti byla navrhovatelka těhotná a upřednostňovala porod doma před porodem v nemocnici či porodním domě.

ESLP musel zkoumat skutečnost, zda maďarská vyhláška č. 218/1999 může představovat zásah do výkonu práv, která vycházejí z článku 14 EÚLP. Soud došel k závěru, že je třeba k článku přistupovat jako k principu osobní autonomie. Z dikce článku vyvozuje, že pojem soukromého života lze chápat jako možnost volby, zda se lidé stanou rodiči či nikoliv, nebo za jakých okolností k tomu dojde. Je pravda, že v tomto ohledu má stát velmi široké rozpětí výkladu, ale právní úprava by měla zajistit patřičnou rovnováhu mezi společenským zájmem a konkrétním zákonem.

Z výše uvedeného ESLP uvedl ve svém rozhodnutí, že legislativa, která pravděpodobně odrazuje takové odborníky, kteří by jinak mohli být ochotní poskytnout nezbytnou asistenci, zasahuje do výkonu práva na ochranu soukromého života budoucích matek (srov. kap. 4. 4. 1.)

4. Zájem dítěte, právo znát svůj biologický původ a sociální a biologická realita

4.1. Obecně o rodičovství a rodině

V této kapitole se dostáváme k jádru diplomové práce. Jak již naznačuje téma práce, princip nejlepšího zájmu dítěte nás provází celou prací. V této části diplomové práce bych chtěl nastínit význam tohoto principu. Co vůbec tento princip znamená? Základ vychází z pokrevního pouta mezi rodičem a dítětem. Zkoumaná otázka je založena na základním statusovém poměru příbuzenství. Abychom mohli hovořit o příbuzenství, je třeba, aby bylo určeno rodičovství – tj. mateřství (viz níže) a otcovství (srov. kap. 1. 2.).¹³⁴

Rodičovství charakterizuje vztah mezi dítětem a jeho rodiči, kdy hlavním faktorem vzniku tohoto slova nacházíme ve slově zrození. Rodiče chápeme jako osoby, které daly dítěti život a jsou za zrození dítěte odpovědné. Z tohoto pohledu rodičovství spočívá v existenci biologické vazby mezi rodičem a dítětem, které vychází z reprodukce společnosti a přenesení genetického původu.¹³⁵

O rodičovství jako vztahu mezi rodiči a dětmi je možné mluvit ve třech odlišných významech.

První rodičovství nazýváme přirozené (biologické), které označuje genetický původ dítěte, neboť je určeno přirozenými zákonitostmi reprodukce lidského rodu. Význam biologického rodičovství chápeme tak, že matkou dítěte je žena, která je porodila, otcem je muž, který dítě s matkou počal.¹³⁶ V komentáři Šínová uvádí, že porod dítěte nezakládá automaticky biologické rodičovství, proto by spíše toto rodičovství označovala jako rodičovství genetické. K založení genetického rodičovství není zapotřebí, aby došlo k souloži tj. způsob oplodnění matky je irelevantní, např. v případě, kdy je dítě počato umělým oplodněním - metodou asistované reprodukce.¹³⁷

¹³⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9, s. 147.

¹³⁵ ŠÍNOVÁ, Renata. In MELZER, Filip. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2013-. Komentátor. ISBN 978-80-7502-004-8, s. 848.

¹³⁶ FRINTA, Ondřej. In DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné. Svazek II*, Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7478-325-8, s. 69.

¹³⁷ ŠÍNOVÁ, Renata. In MELZER, Filip. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2013-. Komentátor. ISBN 978-80-7502-004-8, s. 848.

Druhé rodičovství označujeme za rodičovství právní, kdy právní poměr dítěte je spojován s osobami, které právní řád považuje za rodiče. S tímto rodičovstvím jsou spojena zřejmá pravidla určující status dítěte, jeho legální matku a legálního otce a jejich role a vzájemná postavení.¹³⁸ Jinak řečeno, matkou a otcem dítěte, jsou jenom ty osoby - muž a žena - o kterých to právní norma určí, a kteří mají právní postavení (status) rodiče, kteří nesou povinnosti a práva které zákon s rodičovstvím spojuje.¹³⁹

Poslední třetí rodičovství tzv. rodičovství sociální pokládá za rodiče ty osoby, které dítě vychovávají, jako by bylo jejich biologicky (pokrevně) vlastní, i když tomu tak ve skutečnosti není.¹⁴⁰ Jinými slovy tím rozumíme situaci, kdy se o dítě stará jiná osoba, než která je právním nebo genetickým rodičem, a která fakticky zastává roli rodiče spojenou s právy a povinnostmi z ní vyplývající. Příkladem sociálního rodiče může být nový partner matky, který se stará a vyživuje dítě matky. Sociální rodič je podle práva v postavení k dítěti osobou společensky blízkou, která má dle ustanovení § 927 o. z. právo na styk s dítětem.¹⁴¹

V komentáři Zuklínová vysvětluje, že pod termínem osoby dítěti společensky blízké musíme rozumět ty osoby, které nejsou s dítětem pokrevně příbuzné (např. partneři, přátelé, osoby sešvagřené, kamarádi, známí atd.) a ke kterým dítě chová citový vztah, který není jen přechodný. Pozornost v tomto citovém vztahu soustředíme na dítě, kdy citový vztah dítěte k těmto osobám je v určitých situacích rozhodný. Důležitost existence tohoto citu ze strany dítěte je zjišťována zejména v soudním řízení o styku s dítětem (např. sociální rodič). Pro dítě by nedostatek osobního styku s výše jmenovanými osobami mohl znamenat újmu. Újmou se v tomto případě rozumí dotčení zájmu dítěte – především v rovině citové.¹⁴²

Rodičovství, s ohledem na výše uvedené, vážeme v užší rovině na rodinu. V preambuli Úmluvy o právech dítěte¹⁴³ rodinu chápeme, jako základní jednotku společnosti a přirozené

¹³⁸ ŠÍNOVÁ, Renata. In MELZER, Filip. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2013-. Komentátor. ISBN 978-80-7502-004-8, s. 849.

¹³⁹ FRINTA, Ondřej. In DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné. Svazek II*, Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7478-325-8, s. 70

¹⁴⁰ FRINTA, Ondřej. In DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné. Svazek II*, Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7478-325-8, s. 69.

¹⁴¹ ŠÍNOVÁ, Renata. In MELZER, Filip. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2013-. Komentátor. ISBN 978-80-7502-004-8, s. 849.

¹⁴² ZUKLÍNOVÁ, Michaela. In ŠVESTKA, J., FIALA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., ČR, 2014. ISBN 978-80-7478-457-6, s. 612.

¹⁴³ Úmluva o právech dítěte (dále jen ÚmluvaPD), přijata v roce 1989, platnost na území ČSFR 2.9.1990.

prostředí pro růst a blaho všech svých členů, zejména dětí. Jedná se o prostor, v němž se uskutečňují ty nejintimnější společenské vztahy a niterné potřeby člověka.¹⁴⁴

Rodina je chápána jako základ rodu - pokračování života v dalších generacích - který reprodukuje lidské pokolení. Rodina vymezuje životní společenství založené na manželství nebo na obdobných nesezdaných svazcích – druha a družky, které je spojeno poutem dané biologickým, sociálním či právním příbuzenstvím. Rodinu tak tvoří ti, kteří společným způsobem spolu žijí a sdílí společné obydlí, vzájemně si pomáhají, mají mezi sebou citové, intimní, osobní a majetkové vazby, vyplývající z osobního statusu.¹⁴⁵

Rodina je místem, kde dochází ke střetu mezi právem na rodinný život, jako hodnotou založenou na garanci svobody, a veřejným zájmem, který může vyžadovat zásahy státu do rodinného systému. Ochrana před neoprávněným zásahem do soukromého a rodinného života je zaručena v čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“). Tento zásah je vždy veden principem nejlepšího zájmu dítěte, který představuje ochranu práv dítěte – jeho důstojnost, fyzickou, psychickou a sexuální integritu a práva dítěte vyrůstat ve zdravém výchovném prostředí.¹⁴⁶

Rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona. Zvláštní ochrana dětí a mladistvých je zaručena (čl. 32 odst. 1 Listiny).

4.2. Zájem dítěte

Zrození právní zásady nejlepšího zájmu dítěte nelze přesně datovat. V různých podobách se s ní však setkáváme ve všech zemích euroamerické kultury, již odedávna.

Ženevská deklarace práv dítěte (Geneva Declaration of the Rights of the Child) je považována za první významný dokument týkající se práv dítěte, kterou přijalo Společenství národů v roce 1924. Zmíněná deklarace nedefinuje princip nejlepšího zájmu dítěte ani nepřiznává dětem konkrétní oprávnění (nároky). Text deklarace je vystavěn na pěti

¹⁴⁴ JÍLEK, Dalibor. *Studie o právech dítěte: implementace zkušeností dobré praxe ve vzdělávání v oblasti práv dětí ve Švýcarsku do podmínek ochrany práv dětí v České republice*. Brno: Česko-britská, 2011. ISBN 978-80-260-0377-9, s. 238.

¹⁴⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9, s. 5.

¹⁴⁶ JÍLEK, Dalibor. *Studie o právech dítěte: implementace zkušeností dobré praxe ve vzdělávání v oblasti práv dětí ve Švýcarsku do podmínek ochrany práv dětí v České republice*. Brno: Česko-britská, 2011. ISBN 978-80-260-0377-9, s. 239.

základních principech týkajících se ochrany dětí (např. povinnost dítě nasycit, ošetřit nebo vzdělávat). Společnost na tento právní dokument navázala Deklarací práv dítěte, kterou přijala Valným shromážděním Organizace Spojených národů (dále jen OSN). Text deklarace rozšiřuje katalog dětských práv a výslovně definuje princip nejlepšího zájmu dítěte v zásadě 2 a zásadě 7, ale bez mechanismu kontroly dodržování obsažených pravidel. Hlavní mezinárodní úmluva v oblasti práv dětí je Úmluva o právech dítěte. Z textu ÚmluvyPD explicitně ne plyne, co jsou nejlepší zájmy dítěte, ale vůdčí princip je prodchnut celým dokumentem.¹⁴⁷

Zásada nejlepšího zájmu dítěte a jeho blaha je klíčovou zásadou rodinného práva. Tato zásada je rozvedením zásady ochrany slabší strany. Dítě z důvodu svého věku, nezralosti a závislosti na rodičích musí podle práva požívat zvýšené ochrany ve vazbě na soukromoprávní, ale i veřejnoprávní úpravu. ÚmluvaPD říká, že zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované kýmkoli, i zákonodárcem (čl. 3 odst. 1 ÚmluvaPD).¹⁴⁸

Mezinárodní smlouvy používají jak užší pojem „zájem dítěte“, tak širší termín „nejlepší zájem dítěte“. Občanský zákoník používá „zájem dítěte“ (§ 792 o. z.) a také „zřejmý zájem dítěte“ (§ 793 o. z.).¹⁴⁹

Nejlepší zájem dítěte je komplexní a dynamický koncept,¹⁵⁰ patřící do třídy neurčitých, resp. otevřených právních pojmů, kterému dává obsah až rozhodovací praxe soudů. Jedná se o právní pojem objektivní – jako základní právo dítěte, které musí být vždy vykládáno s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem případu, tedy zejména s ohledem na všechna rodinná pouta určitého dítěte.¹⁵¹ Nejlepší zájem dítěte je třeba považovat za základní

¹⁴⁷ KORNEL, MARTIN. PRINCIP NEJLEPŠÍCH ZÁJMŮ DÍTĚTE [online]. Brno: Masarykova univerzita: Právnická fakulta, Masarykova univerzita, Česká republika, 2013 [cit. 2017-10-30]. ISBN 978-80-210-5913-9. ISSN 9788021047334. Dostupné z: www.law.muni.cz/content/cs/proceedings/

¹⁴⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9, s. 24.

¹⁴⁹ MILLEROVÁ, Markéta In. RADVANOVÁ, Senta. a kol. *Rodina a dítě v novém občanském zákoníku*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-578-7, s. 32.

¹⁵⁰ Nejlepší zájem dítěte [online]. [cit. 2017-06-18]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/r/p/aktuality/vybor-osn-pro-prava-ditete-vydal-komentar-k-nejlepsimu-zajmu-ditete-107820/>

¹⁵¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9, s.25.

interpretační a aplikační pravidlo, které je prvořadou a klíčovou zásadou ve všech věcech, které se týkají dítěte.¹⁵²

Představa principu o nejlepším zájmu dítěte je složitá a její koncepce se aplikuje speciálně případ od případu. V souladu s výše uvedeným je pojem nejlepšího zájmu dítěte flexibilní a adaptabilní. U jednotlivých rozhodnutí musí být nejlepší zájem dítěte posouzen a stanoven na základě zvláštních okolností konkrétního dítěte. Ve všech případech však musí zákonodárce v posouzení daného případu plně respektovat práva obsažená v Úmluvě a jiných smlouvách o lidských právech. Pozornost musí být kladena na identifikaci možných řešení, která jsou v nejlepším zájmu dítěte. To znamená, že soudy mají povinnost hájit nejlepší zájem všech dětí – jako ochrany slabší strany. Flexibilita koncepce nejlepšího zájmu dítěte znamená, že každou další aplikací této zásady se její uplatnění pro další případy koriguje. Aby byla zajištěna správná aplikace nejlepšího zájmu dítěte, musí soud při hodnocení konkrétního případu přihlídnout k několika aspektům, které musí být zjištěny. Není však povinná relevantnost všech hledisek, rozhodná je jejich důležitost pro daný případ.¹⁵³

Kritéria pro rozhodování o otázce nejlepšího zájmu dítěte v paternitních sporech jsou:¹⁵⁴

- Názor dítěte – zásadní prvek procesu je komunikace s dítětem, která probíhá u soudu nebo prostřednictvím úředníků orgánu sociálně-právní ochrany dítěte (dále jen „OSPOD“), který slouží k identifikaci vlastního nejlepšího zájmu dítěte. Tato komunikace probíhá za předpokladu, že to věk a vyspělost dítěte dovolí. Také lze říci, že nejlepším zájmem dítěte je to, co si dítě samo přeje, je-li to v souladu s jeho zdravím, psychickým a fyzickým stavem a sociální situací.
- Identita dítěte
- Zachování rodinného prostředí a vztahů
- Péče o dítě, ochrana a bezpečí dítěte
- Zranitelnost dítěte
- Právo dítěte na nejvyšší dosažitelnou úroveň zdravotního stavu
- Právo dítěte na vzdělání

¹⁵² MILLEROVÁ, Markéta In. RADVANOVÁ, Senta. a kol. Rodina a dítě v novém občanském zákoníku. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-578-7, s. 32.

¹⁵³ Komentář Výboru OSN pro práva dítěte. [cit.2017-06-18]. *Committee on the Rights of the Children. General comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration [online]*. In: Dostupné z: http://docstore.ohchr.org/tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download

¹⁵⁴ Výbor pro práva dítěte. [cit. 2017-06-18]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/rlp/aktuality/vybor-osn-pro-prava-ditete-vydal-komentar-k-nejlepsimu-zajmu-ditete-107820/>

Zuklínová v komentáři souhlasně uvádí, že určující povaha zájmu dítěte vychází z výkladu čl. 3 odst. 1 ÚmluvyPD. Sděluje, že tento pojem musíme vzhledem k právům v Úmluvě o právech dítěte a občanskému zákoníku považovat za určující zřetel ve všech směrech, ve všech záležitostech a ve všech rozhodnutích týkajících se dítěte.¹⁵⁵

Králíčková se v komentáři vyjadřuje, že princip nejlepšího zájmu dítěte nelze zcela ztotožňovat s ochranou dítěte, lze spíše říci, že zákonodárce tento princip konstruoval v návaznosti na posílení ochrany práv dítěte. Myšlenku, že dospělí (rodiče nebo stát) jsou schopni lépe než dítě samo rozeznat, co je pro ně dobré, můžeme považovat za impuls pro zrození samotného principu nejlepšího zájmu dítěte. Zároveň je však nutné tento princip chápat jako limitaci moci dospělých nad dítětem, neboť ve smyslu tohoto principu mohou dospělí činit pouze to, co děti a jejich zájmy chrání. V konkrétní paternitní věci může být zájem dítěte spatřován v jeho právu poznat svůj původ, své biologické (genetické) rodiče. Zájmem dítěte může být snaha o harmonizaci svých právních, resp. statusových poměrů s poměry sociálními a biologickými. Zájem dítěte může být spatřován ve sladění právního, sociálního a biologického rodičovství (NS 21 Cdo 298/2010) v situaci, kdy to bude dítěti prospěšné, resp. pokud zachování stávajícího právního stavu bude pro dítě nepříznivé. V zájmu dítěte lze spatřovat spíše dynamickou složku věci. Zájem dítěte se vyvíjí s jeho věkem, okolnostmi atd.¹⁵⁶

Šínová se v komentáři shoduje s výše citovaným výkladem Králíčkové k principu zájmu dítěte. Souhlasně vysvětluje zájem dítěte jako princip subjektivní povahy, který vychází z individuality každého případu. Problematiku práva dítěte znát svůj původ harmonizuje do souladu všech tří rodičovství, za podmínky udržení stejné životní úrovně dítěte, která je v zájmu dítěte.¹⁵⁷

Kritérium „nejlepšího“ zájmu dítěte doplňuje Ústavní soud ve svém nálezu IV. ÚS 695/2000, kde dítě považuje za bytost nadanou nezadatelnými, nezczitelnými,

¹⁵⁵ ZUKLÍNOVÁ, Michaela. In ŠVESTKA, J., FIALA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., ČR, 2014. ISBN 978-80-7478-457-6, s. 461.

¹⁵⁶ KRÁLÍČKOVÁ In HRUŠÁKOVÁ, M. KRALICKOVA, Z. WESTPHALOVA, L. a kol. *Občanský zákoník II, Rodinné právo (§ 655 – 975).* Komentář. 1.vydání. Praha: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-503-9, s.591.

¹⁵⁷ ŠÍNOVÁ, Renata. In MELZER, Filip. *Občanský zákoník: velký komentář.* Praha: Leges, 2013-. Komentátor. ISBN 978-80-7502-004-8, s. 983.

nepromlčitelnými a nezrušitelnými základními právy a svobodami, tedy bytostí, které by se mělo dostat při jejím vývinu toho nejlepšího.¹⁵⁸

Užitím zásady nejlepšího zájmu dítěte by mělo zároveň docházet k dosažení blaha dítěte. Lze také říci, že blaho dítěte je třeba chápat jako cíl, k němuž má směřovat jakákoli činnost, která se dítěte týká s tím, že vždy má být sledován nejlepší zájem dítěte. Blaho dítěte je možné považovat za stav pozitivního sociálního a mentálního cítění, tj. nejen za stav, kdy dítěti nic nechybí, ale za stav, který je doprovázen hodnotnými prožitky. Jedná se o pojem, který je nadřazen zájmu dítěte. Ačkoli zásada nejlepšího zájmu dítěte byla charakterizována jako klíčová, nesmí být aplikována mechanicky jako zásada výlučná, ale poměřována testem poměrnosti tak, aby bylo nalezeno souladné a vyvážené řešení v duchu teze „maximální prospěch dítěti a minimální újmu ostatním“.¹⁵⁹

Zájmem dítěte zákonodárce chápe jako prospěšné rodinné poměry pro rozvoj tělesného, citového a rozumového vývoje dítěte, spolu se souladem mezi genetickým rodičovstvím a právním rodičovstvím.¹⁶⁰

4.3. Biologická a sociální realita

Podkapitola biologická a sociální realita vychází z poměru mezi rodičem a dítětem, tj. rodičovstvím (viz kap. 4. 1.), a je úzce spojena se zájmem dítěte a s článkem 8 Úmluvy, kde je zakotveno právo dítěte na zachování rodinných svazků. Pojmy biologického a sociálního rodičovství občanský zákoník nedefinuje. Nelze však těmto jevům přes tuto absenci zákonného textu upřít existenci.¹⁶¹

Obecně jistě platí, že ideálním stavem je, když se biologické otcovství shoduje i s otcovstvím matrikovým (právním). Pokud však tomu tak není, pak je nepochybně z hlediska zájmu dítěte lepší, aby dítě mělo alespoň matrikového otce, než otce žádného. Z pohledu práva je totiž matrikový otec tím, kdo má ve vztahu k dítěti všechna příslušná práva a

¹⁵⁸ Nález Ústavního soudu, IV.ÚS 695/2000 ze dne 19. 4. 2001 - K zájmu dítěte jako přednostnímu hledisku při jakékoli činnosti týkající se dětí.

¹⁵⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9, s. 25.

¹⁶⁰ JÍLEK, Dalibor. *Studie o právech dítěte: implementace zkušeností dobré praxe ve vzdělávání v oblasti práv dětí ve Švýcarsku do podmínek ochrany práv dětí v České republice*. Brno: Česko-britská, 2011. ISBN 978-80-260-0377-9, s. 59

¹⁶¹ BRUNCKO, Stanislav. Kde se v zákoně skrývá biologický nebo sociální rodič? [online]. Právnická fakulta, Masarykovy univerzity, 2012 [cit. 2017-08-30].

povinnosti (jde zejména o souhrn práv a povinností tvořících rodičovskou odpovědnost apod.). Pokud v rodném listu dítěte otec uveden není, pak je z hlediska práva dítě bez otce.¹⁶²

V reálné situaci, kdy matrikový otec, který není biologickým otcem dítěte, podal žalobu o popření otcovství, protože se dozvěděl o důvodné pochybnosti svého otcovství, a soud žalobě o popření otcovství vyhověl, ztrácí dítě matrikového otce a kolonka otce v rodném listu bude prázdná. Takový případ je podle mého názoru v rozporu s nejlepším zájmem dítěte, neboť zájem dítěte vyžaduje funkční plnohodnotnou rodinu.¹⁶³

Jiná situace by nastala, pokud by biologický otec dítěte byl znám a podal by návrh na popření otcovství. Bylo by tedy zřejmé, kdo bude zapsán do rodného listu dítěte (na základě kladného testu otcovství). Pouze v takovém případě by došlo k popření matrikového otcovství a byl by dán soulad mezi právním a biologickým otcovstvím. Jenže ve výše uvedeném příkladu se matrikový otec téměř dva roky za otce dítěte považoval a podle toho se i choval. Pokud funguje vztah mezi otcem a dítětem plnohodnotně, přičemž jsou si oba vědomi svých funkcí, pak tuto vazbu, přestože není zřejmě pokrevní, nazýváme vazbou sociální – tj. sociální rodičovství (srov. kap. 4. 1.) - což nelze chápat jako zanedbatelné rodičovské pouto (sociální rodič). Zájem dítěte převažuje nad zájmem otce, což by v tomto případě zapříčinilo zamítnutí návrhu na popření otcovství biologického otce, neboť je též důležité přihlídnout k tomu, zda a jak se eventuálním popřením otcovství změní životní situace dítěte, zda-li by tím nedošlo k jejímu zhoršení.¹⁶⁴

Na uvedený příklad navazují rozsudkem Evropského soudu pro lidská práva – Kroon vs. Nizozemsko, ve kterém soud uvedl, že *„respekt k rodinnému životu vyžaduje, aby biologická a sociální realita převážila nad právní domněnkou.“* Rovněž Nejvyšší soud vyslovil, kdy je třeba přihlížet k nejlepšímu zájmu dítěte v souladu mezi biologickým, právním a sociálním rodičovstvím, kde rodič vykonává péči o nezletilé dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví a o jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj (sociální rodič). Pokud není možný výše jmenovaný soulad, je třeba uvážit s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem případu, který z uvedených aspektů rodičovství převažuje.¹⁶⁵

¹⁶² ŠÍNOVÁ, Renata. In MELZER, Filip. Občanský zákoník: velký komentář. Praha: Leges, 2013-. Komentátor. ISBN 978-80-7502-004-8, s. 849.

¹⁶³ I NZC 133/2013-22 ze dne 11.7.2013

¹⁶⁴ BRUNCKO, Stanislav. Kde se v zákoně skrývá biologický nebo sociální rodič? [online]. Právnická fakulta, Masarykovy univerzity, 2012 [cit. 2017-08-30].

¹⁶⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu, sp.zn. 21 Cdo 298/2010 ze dne 14.7.2010.

Sociální i biologický rodič má v současném právním stavu (vzhledem k judikatuře) určité právní postavení, a to i bez vazby na jeho rodičovství právní. Právní řád České republiky respektuje faktickou roli těchto osob v životě a fungování rodiny v sociálním smyslu, i když je toto postavení slabší. Občanský zákoník práva sociálního rodiče ukrývá pod pojmem „zájem dítěte“ nebo se dále objevuje pod termínem „osoba dítěti společensky blízká“. Právní postavení biologického rodiče zákonodárce ukrývá ve třetí domněnce pro určení otcovství v § 783 o. z. odst. 2.¹⁶⁶

4.4. Právo znát svůj biologický původ

V této podkapitole se budeme blíže věnovat výkladu pojmu mateřství, který představuje základní statusový poměr, neboť úzce souvisí s problematikou této podkapitoly. Pojem mateřství pochází od slova zrození. Zákonodárce zrození spojuje s porodem – oddělením dítěte od mateřského těla – úplným vypuzením nebo vynětím dítěte z matčina těla.¹⁶⁷

Genetický původ dítěte není pro založení mateřství relevantní. Základní koncepcí mateřství stále zůstává starořímská zásada *mater semper certa est*.¹⁶⁸

Každému dítěti náleží jeho přirozené právo znát svůj původ, své rodiče, příbuzné, resp. svá rodinná pouta vůbec. Jednoznačné zakotvení práva dítěte znát svůj původ nevychází z právního řádu České republiky a jeho případnou existenci je nutno dovozovat z Úmluvy o právech dítěte.¹⁶⁹

V čl. 7 odstavec 1 ÚmluvyPD, je každé dítě registrováno ihned po narození a má od narození právo na jméno, státní příslušnost, a pokud je to možné, právo znát své rodiče a právo na jejich péči. Zákonodárce právo dítěte znát své rodiče dle výše jmenovaného článku

¹⁶⁶ BRUNCKO, Stanislav. Kde se v zákoně skrývá biologický nebo sociální rodič? [online]. Právnická fakulta, Masarykovy univerzity, 2012 [cit. 2017-08-30].

¹⁶⁷ KRÁLÍČKOVÍ In HRUŠÁKOVÁ, M. KRALICKOVA, Z. WESTPHALOVA, L. a kol. *Občanský zákoník II, Rodinné právo (§ 655 – 975)*. Komentář. 1.vydání. Praha: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-503-9, s.508.

¹⁶⁸ ŠÍNOVÁ, Renata. In MELZER, Filip. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2013. Komentátor. ISBN 978-80-7502-004-8, s. 854.

¹⁶⁹ BRUNCKO, Stanislav. Kde se v zákoně skrývá biologický nebo sociální rodič? [online]. Právnická fakulta, Masarykovy univerzity, 2012 [cit. 2017-08-30].

vysvětluje tím, že má každé dítě právo znát své genetické rodiče, tedy znát svůj genetický původ. Z citovaného článku má dítě primárně právo na péči těchto osob – rodičů.¹⁷⁰

I zde je tato problematika úzce spojena se zájmem dítěte (čl. 3. Úmluvy), neboť může při tomto právu dojít ke kolizi mezi biologickým a právním rodičovstvím.

V této podkapitole se dostáváme k problematice mateřství vzniklého za pomoci asistované reprodukce, kdy matkou dítěte je těhotná žena, která otěhotněla v důsledku umělého oplodnění a dítě porodila. Dárkyně poskytla vajíčko anonymně, tudíž nemá žádná práva ani povinnosti vůči dítěti.¹⁷¹

Z pohledu zájmu dítěte můžeme polemizovat, zda má dítě právo na zjištění svého genetického původu dle čl. 7 Úmluvy, a zda realizace tohoto práva v sobě obsahuje povinnost sdělit dítěti, že bylo počato umělým oplodněním. Určitým vodítkem však může být německá právní úprava. Ta v § 1598a BGB reguluje právo dítěte požadovat po obou rodičích podrobení se lékařskému vyšetření v oblasti genetiky za účelem zjištění genetického původu dítěte. Odborná literatura však přiznává, že dítě má toto právo jen vůči rodičům právním. Tedy, pokud bylo počato umělým oplodněním v případě využití zárodečných buněk anonymního dárce, vede genetická zkouška toliko k pozitivnímu zjištění, že je dítětem počatým umělým oplodněním s využitím genetického materiálu jiné osoby. Vezmeme-li v úvahu také § 836, který ukládá osvojiteli povinnost osvojence informovat o skutečnosti osvojení, jakož i právo dítěte nahlédnout do matriky a sbírky listin, jestliže jde o utajené osvojení nebo o utajené mateřství, je nutné zhodnotit, že ačkoli k tomu nemá dítě výslovnou legitimaci ze zákona, má právo se domáhat poskytnutí informace o svém původu, a to alespoň v té míře, že bylo počato umělým oplodněním s využitím genetického materiálu jiné osoby. Z hlediska procesního by však nešlo dle mého názoru o žalobu statusového charakteru. Status dítěte nemůže být v důsledku zjištění informace o genetickém původu změněn; šlo by toliko o uložení povinnosti rodiči relevantní informaci sdělit, popř. je možné uvažovat o uložení povinnosti podrobit se genetickému vyšetření, obdobně jako je věc řešena německou právní regulací.¹⁷²

Na právo dítěte znát svůj skutečný genetický původ je v tomto případě nezbytné rezignovat, jelikož by opačným postupem došlo ke zřetelnému zásahu do zaručených práv

¹⁷⁰ ŠÍNOVÁ, Renata. In MELZER, Filip. Občanský zákoník: velký komentář. Praha: Leges, 2013-. Komentátor. ISBN 978-80-7502-004-8, s. 849.

¹⁷¹ ŠÍNOVÁ, Renata. In MELZER, Filip. Občanský zákoník: velký komentář. Praha: Leges, 2013-. Komentátor. ISBN 978-80-7502-004-8, s. 861.

¹⁷² ŠÍNOVÁ, Renata. In MELZER, Filip. Občanský zákoník: velký komentář. Praha: Leges, 2013-. Komentátor. ISBN 978-80-7502-004-8, s. 861.

anonymního dárce. Při poměrování je za daných okolností a dané konstelace právní úpravy nezbytné přiklonit se na stranu anonymního dárce. Řešením této situace do budoucna je toliko zrušení anonymity dárce, jako je tomu v některých jiných zemích, např. ve Velké Británii.

4.4.1. Utajované porody, anonymní porody a babyboxy z pohledu práva dítěte znát svůj biologický původ

Z výše jmenovaného rodičovství se mateřství vymezuje a je statusem klíčovým, neboť podle něho se dále určuje otcovství a příbuzenství. Mateřství zakládá statusový poměr mezi matkou a dítětem.¹⁷³ Toto pravidlo zákonodárce vtělil do občanského zákoníku do ustanovení § 775 o. z.. Jedná se o kogentní právní normu, od které se nelze jednostranně ani smluvně odchýlit, kdy jakákoli snaha o porušení této normy je sankcionována absolutní neplatností, ke které soud přihlíží *ex offio*. Porodem zákonodárce chápe oddělení dítěte od mateřského těla (úplné vypuzení nebo vynětí plodu z těla matčina),¹⁷⁴ neboli ukončení těhotenství narozením živého nebo mrtvého dítěte.¹⁷⁵

4.4.1.1. Utajované porody

Na právní úpravu utajovaných porodů (předpis č. 422/2004 Sb.) zákonodárce navázal ustanovením § 37 zákona č. 372/2011 Sb. o zdravotnické službě¹⁷⁶, ze kterého plynou obligatorní a kogentní podmínky, které musí žena před zahájením porodu (dále jen „utajovaný porod“) splňovat. Zákonodárce požaduje po ženě trvalý pobyt na území České republiky. V této situaci nepostačuje jen pobyt přechodný či dlouhodobý. Těhotná žena musí být plnoletá. Dále nesmí jít o ženu, která je vdaná (kdy jejímu manželů svědčí domněnka otcovství ve smyslu § 775 o. z.), nebo rozvedená v kratší době než 300 dnů od rozhodné

¹⁷³ FRINTOVÁ, Dita. In DVORÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné. Svazek II*, Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7478-325-8, s. 73.

¹⁷⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9, s. 153.

¹⁷⁵ Vyhláška č. 297/2012 Sb., o Listu o prohlídce zemřelého

¹⁷⁶ Zákon o zdravotních službách (dále jen „ZdravSL“)

události. Poslední podmínkou zákonodárce dbá na to, aby měla žena české státní občanství. (§ 37 odst. 1 ZdravSl.).¹⁷⁷

Za splnění těchto podmínek, má každá žena právo na utajení své totožnosti v souvislosti s utajovaným porodem. Na důkaz své vůle o vykonání utajovaného porodu předloží žena poskytovateli příslušných zdravotních služeb (kde má být utajovaný porod proveden) písemnou žádost o utajení své totožnosti při porodu. V této žádosti musí žena výslovně prohlásit, že se nehodlá o dítě starat (§ 37 odst. 2 ZdravSl.) Pokud by takové prohlášení předloženo nebylo, nelze žádosti o provedení utajovaného porodu vyhovět.¹⁷⁸

Provedením utajovaného porodu se rozumí takové postupy, které zachovají anonymitu těhotné ženy. Zákon přitom výslovně neuvádí, jaký má být správný postup poskytovatele zdravotních služeb, aby zachoval anonymitu ženy v rámci jejího porodu. Zavazuje však poskytovatele k tomu, aby tuto anonymitu vhodným způsobem zachoval. Výjimkou jsou postupy k zajištění úhrady zdravotních služeb z veřejného zdravotního pojištění, kdy rodička musí být patrně identifikována její zdravotní pojišťovně, s tím, že jde o utajovaný porod. Příslušná zdravotní pojišťovna, jejíž zaměstnanci a všechny osoby pro ni činné jsou vázáni povinnou mlčenlivostí, musí ustanovení o utajeném porodu a utajení identifikace rodičky respektovat. Totéž se týká i zajištění informací pro Národní zdravotní informační systémy s výjimkou postupů, které jsou potřebné k zajištění úhrady zdravotních služeb z veřejného zdravotního pojištění, v souvislosti s těhotenstvím a porodem (§ 37 odst. 3 ZdravSl.).¹⁷⁹

V dnešní době je možnost utajovaného porodu dostupná ve všech nemocničních zařízeních, které poskytují zdravotní péči v souvislosti s porodem. Dá se říci, že každá porodnice by měla být schopna provést utajovaný porod.¹⁸⁰ Žena po příchodu na příslušnou porodnici informuje nemocniční personál o situaci utajovaného porodu. Osoby, které přicházejí s těhotnou ženou do styku, jsou povinny zachovat mlčenlivost. Těhotná žena si

¹⁷⁷ FRINTOVÁ, Dita. In DVORÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné. Svazek II*, Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7478-325-8, s. 74.

¹⁷⁸ FRINTOVÁ. In ŠVESTKA, J., FIALA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., ČR, 2014. ISBN 978-80-7478-457-6, s. 281

¹⁷⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo. 2. vydání*. V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9, s. 156.

¹⁸⁰ Nejznámější porodnice, která provozuje utajované porody, se jmenuje Dětské centrum Sluničko v Liberci.

může až do porodu rozmyslet, zda porodí bez utajení. V dokumentu o novorozenci se na místo jména rodičky vyplňuje utajený porod, jeho číslo a rok.¹⁸¹

Zdravotnická dokumentace o utajeném porodu podle § 37 ZdravSl. je vedena ve zvláštním režimu v rozsahu zdravotních služeb souvisejících s těhotenstvím a utajeným porodem. Odděleně od zdravotnické dokumentace je vedeno jméno, popřípadě jména, příjmení ženy, zdravotní služby, které jsou poskytovány v souvislosti s těhotenstvím a utajeným porodem, písemná žádost o utajení porodu, datum narození ženy a datum porodu (§56 odst. 1 ZdravSl.).

Po ukončení hospitalizace ženy, která utajeně porodila, poskytovatel doplní zdravotnickou dokumentaci o výše jmenované údaje a vloží ji do vhodného obalu a zapečetí. Obálka bude opatřena bezpečnostním kódem, který obdrží i pacientka. Otevření takto zapečetěné zdravotnické dokumentace je možné jedině na základě rozhodnutí soudu (na návrh dítěte nebo domnělého otce) nebo se souhlasem pacientky. To neplatí, požádá-li o otevření zdravotnické dokumentace žena, která utajeně porodila (§ 56 odst. 2 ZdravSl.).¹⁸²

Od narození dítěte – po porodu, se o dítě nestará matka, která dítě porodila, ale sestry na neonatologickém oddělení. I když je dítě narozeno tzv. utajeným porodem, statusový vztah mezi matkou a dítětem vzniká. Matka je nositelkou rodičovské odpovědnosti a práv spojených s rodičovstvím (např. může dítěti dát jméno, dává souhlas s osvojením – nerozhodne-li soud dle ustanovení § 809 o.z., že jejího souhlasu není třeba).¹⁸³

Dle ustanovení § 14 zákona o matrikách dítě matku má, avšak do matriky bude zapsáno bez údajů o matce, neboť matka požívá zvláštní ochrany (utajení totožnosti). Soud musí v tomto případě rozhodnout o péči dítěte tím, že například rozhodne, do jakého kojeneckého ústavu bude novorozenec umístěn. Dítě nemá status nalezence.¹⁸⁴

Z výše uvedeného je třeba ještě doplnit, že matce dítěte vzniká ex lege nositelství rodičovské odpovědnosti a je tedy zákonným zástupcem dítěte. V návaznosti na skutečnost utajené totožnosti matky a její neochoty se o dítě starat, musí soud dle ustanovení § 943 o.z.

¹⁸¹ Utajované porody [online]. [cit. 2017-08]. Dostupné z: <http://www.adamcr.cz/informacni-odbor/nahradni-rodinna-pece/pravni-a-eticka-problematika/anonymni-a-utajeny-porod>

¹⁸² HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9, s. 156.

¹⁸³ FRINTOVÁ, Dita. In DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné. Svazek II*, Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7478-325-8, s. 75.

¹⁸⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9, s. 156.

jmenovat dítěti opatrovníka, který vykonává roli zákonného zástupce za matku. Na druhou stranu učiněné prohlášení matky dítěte o neochotě se o dítě starat není absolutní, neboť toto prohlášení ji nijak do budoucna neomezuje k tomu, aby o dítě po jeho narození projevila zájem. Není samozřejmě ohrožena ani žádnou sankcí, pokud toto prohlášení posléze nedodrží. Matka je nositelka práv k dítěti až do okamžiku jeho osvojení.¹⁸⁵

4.4.1.2. Anonymní porody

Za situace, ve které těhotná žena odmítá sdělit jakýkoliv údaj o své osobě, žádá tzv. anonymní porod. Anonymní porody nejsou v České republice právním řádem upraveny. Anonymní porod můžeme chápat jako porod utajovaný s tím rozdílem, že rodička z nějakého důvodu odmítá ve zdravotnickém zařízení, kam přišla porodit, sdělit jakékoli údaje o své osobě – nelze tedy matku identifikovat.¹⁸⁶

Rodička je z důvodu zamlčení své identity brána jako osoba nezjištěná a tím pádem je zdravotnické zařízení povinno kontaktovat Policii ČR, která její totožnost vyhledá. Proto z důvodu skrytí své identity před společností rodí těhotné ženy mimo zdravotnická zařízení – v soukromí domovů. Matky v těchto případech odkládají novorozence do babyboxů nebo jiných zařízení.¹⁸⁷ Jak již vyplývá z Úmluvy o právech dítěte, má každé dítě právo na to, aby bylo po narození registrováno a jeho statusové vazby na rodiče postaveny najisto (čl. 7 ÚmluvaPD.).¹⁸⁸

Registrace dítěte nezjištěné totožnosti se do knihy narození dle zákona č. 301/2000 Sb.¹⁸⁹ provede podle výsledků šetření orgánů policie a zprávy lékaře obsahující sdělení o pohlaví a pravděpodobném datu narození dítěte. Výsledek šetření i zprávu lékaře předává matričnímu úřadu orgán policie, který šetření prováděl (§ 17 odst. 2 MatrZ).

¹⁸⁵ Utajené porody dnes skoro nikdo nezná [online]. [cit. 2017-08-30]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/zajimavosti/_zprava/utajene-porody-dnes-skoro-nikdo-nezna-jsou-pritom-bezpecnejsi-nez-babybox--1751511

¹⁸⁶ FRINTOVÁ. In ŠVESTKA, J., FIALA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., ČR, 2014. ISBN 978-80-7478-457-6, s. 281

¹⁸⁷ Anonymní porody [online]. [cit. 2017-08-30]. Dostupné z: <http://www.adamcr.cz/informacni-odbor/nahradni-rodinna-pece/pravni-a-eticka-problematika/anonymni-a-utajeny-porod>

¹⁸⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo. 2.* vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9, s. 155.

¹⁸⁹ Zákon o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů (dále jen „MatrZ“)

Pokud je pátrání po matce Policií České republiky úspěšné, mateřství je zapsáno do matriky, pokud je hledání bezvýsledné, získává dítě status nalezence a matriční úřad učiní oznámení soudu. Soud je povinen určit dítěti osobní jméno a příjmení a v neposlední řadě poručníka, který vykonává funkci zákonného zástupce dítěte. Podaří-li se státu zprostředkovat osvojení odloženého dítěte, není souhlas rodičů z povahy věci vyžadován.¹⁹⁰

Situace, kdy je dítěte bráno jako nalezenec - není znám ani jeden z rodičů, je celkem zřídka. Jedná se především o děti uložené do tzv. babyboxů a dále o děti volně odložené, které byly nalezeny. Soud v těchto případech má povinnost dle ustanovení § 864 o.z. určit nalezcovi jméno a příjmení. Soud má zcela volné uvážení ve volbě osobního jména a příjmení, je omezen pouze obecnými pravidly slušnosti, dobrými mravy, popř. hlediskem veřejného pořádku.¹⁹¹

4.4.1.3. Babyboxy

V životě narozeného dítěte však může vzniknout zvláštní situace, která nastává vložením novorozence do tzv. babyboxu. Toto zařízení společnost chápe jako zařízení – schránku, instalovanou zpravidla v porodnicích či na obecních úřadech, která umožňuje matce v tíživé situaci odložit dítě takovým způsobem, aniž by bylo ohroženo na zdraví či na životě. Jedná se o zařízení, které nepodléhá v opoře právnímu řádu České republiky.¹⁹²

U dítěte, které je nalezeno v tzv. babyboxu, provádí orgán Policie ČR dle ustanovení § 17 odst. 2 MatrZ šetření, které má za úkol zjistit totožnost dítěte. Pokud se Policii ČR podaří zjistit totožnost dítěte (např. z přiloženého rodného listu nebo z průvodního dopisu, nalezeného u dítěte), předá výsledek šetření příslušnému matričnímu úřadu. Orgán sociálně-právní ochrany dítěte (dále jen „OSPOD“) se bude snažit kontaktovat rodiče dítěte za účelem nabídky spolupráce při řešení této nepříznivé situace. V opačném případě, kdy se nepodaří

¹⁹⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9, s. 155.

¹⁹¹ ZUKLÍNOVÁ, Michaela. In ŠVESTKA, J., FIALA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., ČR, 2014. ISBN 978-80-7478-457-6, s. 458.

¹⁹² HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9, s. 155.

zjistit totožnost dítěte, bude se na dítě nahlížet jako na dítě nezjištěné totožnosti, které se hovorově označuje jako nalezenec.¹⁹³

Z výše řečeného ustanovení čl. 7 ÚmluvyPD, má každé dítě právo být po narození registrováno a u nalezence to neplatí jinak, proto postup registrace nalezence bude stejný jako u anonymního porodu. Registrace dítěte nezjištěné totožnosti se do knihy narození provede podle výsledků šetření orgánů policie a zprávy lékaře obsahující sdělení o pohlaví a pravděpodobném datu narození dítěte. Nelze-li ani po následném dalším šetření zjistit datum narození dítěte nezjištěné totožnosti, matriční úřad o tom učiní oznámení soudu a datum narození dítěte určí soud (§ 17 MatrZ). Na roveň stejně, jako u anonymních porodů, se právní postavení rodičů a nalezců z babyboxů nijak nemění, neboť jde zde o objektivní skutečnost porodu (§ 775 o.z.).¹⁹⁴

Již na tomto místě musím zdůraznit, že jsem velice rád, že již 13 let zná česká legislativa a české zdravotnictví tzv. utajované porody, které jsou východiskem pro ženy a jejich rodiny v jejich těžkých životních situacích. Porodníci v tomto případě napomáhají příchodu novorozence na svět ve zdravotnických zařízeních a schraňují veškeré informace o zdravotním stavu matky, kromě jejího skutečného jména. O této možnosti by se podle mého názoru měla šířit větší osvěta, neboť rodičky z důvodu utajení své totožnosti odkládají novorozence spíše do babyboxů a tím omezují dítě na svém právu znát svůj biologický původ. Babyboxy jsou v České republice provozovány již 12 let. Zakladatelem babyboxů v České republice je Ludvík Hess. První babybox byl zřízen v r. 2005 v GynCentru v Praze – Hloubětín. Od té doby bylo vybudováno na území České republiky 72 babyboxů a odloženo v nich bylo již 158 dětí.¹⁹⁵

Pokud vycházím z Úmluvy o právech dítěte, má každé dítě právo znát svůj původ¹⁹⁶, což u utajených porodů řeší právní skutečnost plnoletosti dítěte. Po dosažení plnoletosti má dítě možnost nechat si soudem odtajnit informace o své matce, které jsou zapečetěné ve

¹⁹³ FRINTOVÁ, Dita. In DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné. Svazek II*, Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7478-325-8, s. 75.

¹⁹⁴ FRINTOVÁ, Dita. In DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné. Svazek II*, Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7478-325-8, s. 76.

¹⁹⁵ Babyboxy [online]. [cit. 2017-08-30]. Dostupné z: <http://www.babybox.cz/?p=zprava>

¹⁹⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *Anonymní a utajené mateřství v České republice – utopie nebo realita?* In: *Právní rozhledy*, 2005, č. 2, s. 51

speciální obálce, a tím zjistit informaci o svém biologickém původu. Tato možnost však u anonymních porodů a tzv. babyboxů neexistuje. Je však třeba si uvědomit, že právě babyboxy zachránily život 158 dětem, které jejich matky odložily z důvodu složité životní situace, kdy nebyly schopné se o své dítě postarat, a to zejména z důvodů finančních, sociálních apod.

Odložením dítěte do babyboxu pak tyto matky daly možnost svému dítěti jako nalezcí najít náhradní rodinu, a to ať již pěstounskou nebo v rámci osvojení, a daly mu zároveň možnost zařadit se do společnosti. Mám za to, že přestože má dítě právo znát svůj původ, je v těchto případech jeho nejvyšším zájmem nalezení náhradní rodiny, a to i za situace, že je mu právo na zjištění svého biologického původu odepřeno.

5. Exkurs do německé právní úpravy otcovství

V této kapitole porovnávám institut otcovství v české právní úpravě s německou právní úpravou. Při komparaci právních řádů vycházím z právního předpisu Bürgerliches Gesetzbuch („dále jen BGB“). Již na tomto místě musím zdůraznit skutečnost, že německé právo určuje otcovství na základě tří zákonných domněnek otcovství rovněž jako občanský zákoník.

Německé právní domněnky mají za cíl chránit nejlepší zájem dítěte - mít správného otce, který bude plnit svou sociální roli. Hlavním cílem je soulad mezi právním, sociálním a biologickým rodičovstvím. V případě nesouladu s výše řečeným, umožňuje německá právní úprava za určitých podmínek popřít otcovství.

5.1. Právní domněnky určení otcovství

BGB stejně jako o. z. podřazuje otcovství pod oddíl příbuzenství, který se dělí na mateřství (§ 1591 BGB) a otcovství (§ 1592 BGB a násl.). BGB shodně spojuje skutečnost porodu s určením mateřství. Právní domněnky otcovství jsou sestupně vyjmenovány v § 1592 BGB.

BGB tvoří právní domněnky otcovství podobně jako česká právní úprava a rozdíly nacházíme spíše jen v detailech. Otcem dítěte v tzv. první domněnce otcovství je muž, který je v okamžiku porodu ženatý s matkou dítěte. Statusový základ je založen na institutu manželství (§ 1592 odst. 1 BGB). Tzv. druhá domněnka otcovství označuje za otce dítěte muže, který otcovství k dítěti uznal (§ 1592 odst. 2 BGB). Dle poslední tzv. třetí domněnky otcovství je otcem dítěte muž, jehož otcovství k dítěti určil soud podle § 1600d BGB nebo § 182 odst. 1 zákona o řízení ve věcech rodinných a v záležitostech nesporného soudnictví ve zvláštním řízení¹⁹⁷ (§ 1592 odst. 3 BGB).¹⁹⁸

¹⁹⁷ Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit (dále jen FamFG)

¹⁹⁸ KOFLER, In. SCHULZE, GRZIWOTZ, LAUDA. *Bürgerliches Gesetzbuch kommentiertes Vertrags- und Prozessformularbuch. Band 2 Familienrecht. (§1589 - §1921)*. 2.Auflage. Baden-Baden: Nomos, 2011. ISBN 978-3-8329-5731-5, s. 2040.

První domněnka otcovství platí i v případě zániku manželství smrtí manžela. V této situaci svědčí otcovství manželů matky, pokud se dítě narodí před uplynutím tří sta dní po zániku manželství (§ 1593 BGB).

Pokud manželka uzavřela nové manželství v době kratší než tři sta dní od smrti manžela, určuje německé právo za otce manžela pozdějšího. Pouze za situace, že je otcovství pravomocně popřeno, lze považovat za otce dítěte manžela dřívějšího. Na rozdíl od české právní úpravy se lhůta netýká dětí narozených po právní moci rozsudku o rozvodu či prohlášení manželství za neplatné. V situaci rozvodového řízení, německý zákonodárce ustanovil povinnosti odděleného bydlení manželů v trvání jednoho roku před zahájení řízení o rozvodu manželství. Z tohoto důvodu je nepravděpodobné, že by byl dřívější manžel otcem dítěte.¹⁹⁹

Výjimku z tzv. první domněnky otcovství stanoví, že otcem dítěte není manžel matky dítěte dle § 1599 odst. 3 BGB za předpokladu, že se dítě narodilo ještě za trvání manželství, avšak po podání návrhu na rozvod manželství a třetí osoba nejpozději do uplynutí jednoho roku po právní moci usnesení, kterým bylo vyhověno návrhu na rozvod, uznala otcovství k dítěti. Ustanovení § 1594 odst. 2 nelze v tomto případě použít. (§ 1599 odst. 3 BGB).²⁰⁰

Pokud se dítě narodí mimo sňatek manželský, lze tuto situaci vyřešit dle tzv. druhé domněnky otcovství tak, že muž otcovství k dítěti uzná prohlášením, ještě v době těhotenství. Právní účinky uznání otcovství lze uplatňovat teprve od okamžiku, pokud neexistuje otcovství jiného muže (§ 1594 BGB). Uznání otcovství muže k dítěti je podmíněno souhlasem matky (od roku 1998), která musí být plně svéprávná a způsobilá k rodičovské odpovědnosti.²⁰¹

V opačném případě, pokud je matka dítěte zbavená rodičovské odpovědnosti, musí s uznáním otcovství tohoto muže souhlasit samo dítě – vyjádřit svůj souhlas (§ 1595 odst. 2 BGB). Dítě musí být plně způsobilé k právním úkonům a musí být starší více než 14 let věku, aby byl souhlas dítěte s uznáním tohoto muže prohlášen za platný. V případě nesplnění těchto kritérií vykoná souhlas o uznání za dítě zákonný zástupce, se svolením rodinného soudu

¹⁹⁹ GUTZEIT, In. KAISER, SCHNITZLER, FRIEDERICI. *Bürgerliches Gesetzbuch: BGB, Band 4: Familienrecht (§§ 1297 – 1921)*Kommentar. 4. Auflage 2014. Buch. Nomos ISBN 978-3-8329-3441-5, s. 1281.

²⁰⁰ KOFLER, In. SCHULZE, GRZIWOTZ, LAUDA. *Bürgerliches Gesetzbuch kommentiertes Vertrags- und Prozessformularbuch. Band 2 Familienrecht. (§1589 - §1921)*. 2.Auflage. Baden-Baden: Nomos, 2011. ISBN 9783832957315, s. 2043.

²⁰¹ GUTZEIT, In. KAISER, SCHNITZLER, FRIEDERICI. *Bürgerliches Gesetzbuch: BGB, Band 4: Familienrecht (§§ 1297 – 1921)*Kommentar. 4. Auflage 2014. Buch. Nomos ISBN 978-3-8329-3441-5, s. 1284

(§ 1596 odst. 1 a 2 BGB). Prohlášení o uznání a souhlas s uznáním otcovství k určitému muži nemohou být učiněny prostřednictvím zmocněnce.²⁰²

Právní úkony prohlášení o uznání otcovství a souhlas s uznáním otcovství určitého muže musí podle zákonodárce splňovat předepsanou formu notářského zápisu. Tento projev vůle musí být podán osobně u matričního úřadu nebo v řízení před soudem do protokolu. Matriční úřad na základě přijatých dokumentů zapíše skutečnost co do obsahu a formy do matriky, pokud zákon nestonaví něco jiného. Muž může odvolat prohlášení o uznání otcovství, jestliže nenabylo účinnosti do jednoho roku od jeho pořízení (§ 1597 BGB). Platnost prohlášení o uznání otcovství vzniká, pokud jsou všechny zákonné podmínky co do obsahu a formy splněny. Jestliže od zápisu do německého rejstříku osobního stavu uplynulo pět let, je prohlášení o uznání platné, i když neodpovídá zákonným požadavkům (§ 1598 BGB).

Za situace, že nedojde k určení otcovství podle § 1592 bod 1 a 2, § 1593 BGB, nebo bylo-li takové otcovství popřeno, je možné, aby bylo otcovství určeno na základě návrhu o určení otcovství soudem dle § 1600d BGB. Tento postup německé právní úpravy je shodný s českou právní úpravou dle tzv. třetí domněnky otcovství. V řízení o určení otcovství soudem se za otce dítěte považuje muž, který žije společně s matkou v jedné domácnosti v době početí (rozhodná doba). Domněnku nelze uplatnit, pokud panují závažné pochybnosti o skutečnosti směřující k určení otcovství jiného muže v rozhodné době. Za dobu rozhodnout pro početí se považuje doba od 300. do 181. dne před narozením dítěte, není-li však prokázáno, že dítě bylo počato v jiném časovém období (§ 1600d BGB).²⁰³

BGB stejně jako o. z. upravuje možnost objasnění genetického původu způsobem odebrání biologického materiálu. Soud k objasnění biologického původu dítěte využívá znalecký posudek z oboru genetiky – vzorkem krve nebo analýzou DNA.

²⁰² GUTZEIT, In. KAISER, SCHNITZLER, FRIEDERICI. *Bürgerliches Gesetzbuch: BGB, Band 4: Familienrecht (§§ 1297 – 1921)*Kommentar. 4. Auflage 2014. Buch. Nomos ISBN 978-3-8329-3441-5, s. 1293

²⁰³ KOFLER, In. SCHULZE, GRZIWOTZ, LAUDA. *Bürgerliches Gesetzbuch kommentiertes Vertrags- und Prozessformularbuch. Band 2 Familienrecht. (§1589 - §1921)*. 2.Auflage. Baden-Baden: Nomos, 2011. ISBN 978-3-8329-5731-5, s. 2045

5.2. Popření otcovství

Podobnou právní úpravu s o. z. tvoří německý zákonodárce i v právní oblasti popření otcovství. Otcovství může být popřeno v řízení o popření otcovství pouze u soudu (dle právní úpravy FamFG). V BGB lze popírat otcovství jen na základě určeného otcovství z právních domněnek v § 1592 a § 1594 BGB (tzv. první a druhá právní domněnka otcovství). Existují-li důvodné pochybnosti, které by vyvracely otcovství založeného podle výše jmenovaných domněnek, umožňuje BGB tento nesoulad odstranit v řízení popírání otcovství.

K popření otcovství jsou podle § 1600 BGB oprávněny tyto osoby: První osobou je muž, jehož otcovství existuje podle § 1592 odst. 1 a 2 a § 1593 BGB (tzv. první a druhá domněnka otcovství). Za druhou osobu zákonodárce označuje též biologického otce, který ale současně není otcem dítěte v právním smyslu.²⁰⁴ Třetí a čtvrtou oprávněnou osobou je matka a dítě. A pátou oprávněnou osobou je příslušný úřad, kterým bylo otcovství určeno prohlášením o uznání.²⁰⁵ Příslušný úřad získal úřední právo k podání návrhu na popření otcovství tehdy, pokud zjistí, že bylo zneužito uznání otcovství ve prospěch dítěte k získání legálního pobytu ve Spolkové republice Německo (§ 1600 odst. 1 bod 5, odst. 3 a 6, § 1600b odst. 1 písm. a)).²⁰⁶

Popřít otcovství podle § 1600 odstavce 1 bod 2 BGB předpokládá, že mezi dítětem a právním otcem ve smyslu § 1600 odstavce 1 bod 1 BGB neexistuje žádný sociálně rodinný vztah, a tedy otcovství k dítěti popírá vlastní otec dítěte. Bylo-li dítě počato cestou asistované reprodukce pomocí darování spermatu se souhlasem muže nebo matky, je popření otcovství k dítěti určitým mužem nebo matkou v Německu vyloučeno (§ 1600 odstavec 5 BGB).²⁰⁷

Podání návrhu na zahájení řízení o popření otcovství, ve smyslu § 1600 odst. 1 bod 1 až 3 BGB, mohou oprávněné osoby navrhopvat (popírat) jen samy. To platí i v případě, že jsou

²⁰⁴ Zákonodárce rozšířil okruh osob oprávněných popřít otcovství k 30. 4. 2004, zákonem o změně předpisů o popírání otcovství a o právu osob blízkých dítěti na styk, k registraci opatření předběžné péče a zavedení odměny osob pečujících z povolání ze dne 23. 4. 2004

²⁰⁵ Zákonodárce doplnil okruh oprávněných osob ke dni 1. 6. 2008 o příslušný úřad. Toto rozšíření mělo pozadí v cizineckém právu, jehož ohnisko spočívalo především v uznávání otcovství (§ 1592 bod 2).

²⁰⁶ KOFLER, In. SCHULZE, GRZIWOTZ, LAUDA. *Bürgerliches Gesetzbuch kommentiertes Vertrags- und Prozessformularbuch. Band 2 Familienrecht. (§1589 - §1921)*. 2.Auflage. Baden-Baden: Nomos, 2011. ISBN 978-3-8329-5731-5, s. 2044.

²⁰⁷ GUTZEIT, In. KAISER, SCHNITZLER, FRIEDERICI. *Bürgerliches Gesetzbuch: BGB, Band 4: Familienrecht (§§ 1297 – 1921)*Kommentar. 4. Auflage 2014. Buch. Nomos ISBN 978-3-8329-3441-5, s. 1304

omezeny ve způsobilosti k právním úkonům. Jsou-li oprávněné osoby nezpůsobilé k právním úkonům, může otcovství popírat pouze jejich zákonný zástupce. Za dítě, jehož způsobilost k právním úkonům je omezena, může popírat jen zákonný zástupce. Popření zákonným zástupcem je přípustné, jen jestliže prospívá zastoupenému (§ 1600a BGB).²⁰⁸

Otcovství lze popřít u soudu ve lhůtě dvou let. Lhůta počíná běžet v okamžiku, kdy se oprávněná osoba dozví o okolnostech, které svědčí proti otcovství. Existence sociálně rodinného vztahu ve smyslu § 1600 odst. 2 bod 1 běhu lhůty nepřekáží. Na rozdíl od České republiky německý zákonodárce neomezuje konec popěrné lhůty, pouze upravuje její počátek. Lhůta k popření otcovství nezačne běžet před narozením dítěte, před účinností uznání otcovství či před dosažením zletilosti dítěte a znovunabytím způsobilosti k právním úkonům, pokud zákonný zástupce včas otcovství nepopřel. Jestliže zákonný zástupce nezletilého dítěte nepopřel otcovství včas, může dítě po dosažení plnoletosti popírat otcovství samo. V tomto případě nezačne popěrná lhůta dítěte k popření otcovství běžet před nabytím plnoletosti, ani za situace, že se dítě o okolnostech, které svědčí proti otcovství dozví.

V ustanovení § 1598a německého BGB je upraveno právo žádat jednotlivé osoby o podrobení se genetické zkoušce s cílem zjištění genetického původu. Oproti české právní úpravě umožňuje německá právní úprava otci, matce i dítěti, aby vzájemně po sobě vyžadovali provedení genetického testu DNA k tzv. objasnění otcovství²⁰⁹ (§ 1598a BGB). Samotné zjištění původu dítěte z genetických testů není právně závazné k otcovství, není tím dotčeno právní rodičovství. Zkoumání genetického původu mohou oprávněné osoby učinit ještě před zahájením řízení o popření otcovství, aby bylo jasné, kdo je biologickým otcem dítěte. Pouze oprávněné osoby mohou posoudit, zda je nutné podniknout další kroky k dosažení souladu právního stavu se stavem biologickým. Rodinný soud může na návrh osoby oprávněné nahradit souhlas osoby, které má být odebrán genetický vzorek tak, aby tato osoba úkon strpěla.²¹⁰

²⁰⁸ GUTZEIT, In. KAISER, SCHNITZLER, FRIEDERICI. *Bürgerliches Gesetzbuch: BGB, Band 4: Familienrecht (§§ 1297 – 1921)*Kommentar. 4. Auflage 2014. Buch. Nomos ISBN 978-3-8329-3441-5, s. 1312

²⁰⁹ GUTZEIT, In. KAISER, SCHNITZLER, FRIEDERICI. *Bürgerliches Gesetzbuch: BGB, Band 4: Familienrecht (§§ 1297 – 1921)*Kommentar. 4. Auflage 2014. Buch. Nomos ISBN 978-3-8329-3441-5, s. 1258

²¹⁰ KOFLER, In. REINER SCHULZE .. [HRSG.]. *Bürgerliches Gesetzbuch kommentiertes Vertrags- und Prozessformularbuch. Band 2 Familienrecht. (§1589 - §1921)*. 2.Auflage. Baden-Baden: Nomos, 2011. ISBN 9783832957315, s. 2042.

Další rozdíl od české právní úpravy vidím v možnosti, kterou německý zákonodárce umožňuje německému biologickému otci vstoupit do vztahu právního otce a dítěte a tento vztah popírat.

V tomto řízení o popření otcovství nejprve dítě ztrácí svého právního otce na základě důkazů, které uvede biologický otec (test DNA). Dítě získává otce nového, kterým je určen navrhovatel v soudním řízení. Biologický otec může podat návrh na popření právního otcovství za předpokladu, že pod přísahou doloží soudu důkaz o tom, že v předpokládané rozhodné době s matkou souložil. Dále zákonodárce žádá po navrhovateli důkaz, ve kterém navrhovatel dokládá neexistenci sociálně rodinného vztahu s dítětem a současně prokazuje skutečnost svého biologického otcovství k dítěti. (§ 1600 odst. 2 BGB).

V bližším studování celé věci se dostáváme k situaci, kdy plní-li právní otec svou roli sociálního otce a stará-li se o dítě, má jeho právní otcovství přednost před biologickým otcem. Biologický otec není v tomto případě oprávněn do jejich vztahu zasahovat. Celý problém je řešen z pohledu nejlepšího zájmu dítěte a zachování fungující rodiny na úkor zájmu biologického otce. Tento pohled zákonodárce vychází z rozsudku Evropského soudu pro lidská práva *Ahrens vs. Německo*²¹¹, který potvrdil, že německá právní úprava není v rozporu s čl. 8 Evropské úmluvy o lidských právech.

Rád bych na závěr upozornil na rozdílnost právní úpravy v případě běhu objektivní lhůty k podání návrhu na popření otcovství, ve které má německé dítě aktivní legitimaci a možnost neomezeného času k popření otcovství. Myslím si, že tuto možnost by bylo vhodné včlenit i do české právní úpravy.

²¹¹ V rozsudku *Ahrens vs Německo*, stížnost č. 45071/2009 ESHP výslovně shrnul základní východisko své judikatury v této věci. Uvedl, že čl. 8 Úmluvy musí být vykládán tak, že ukládá členským státům závazek zkoumat, zda je v nejlepším zájmu dítěte umožnit jeho biologickému otci založit mezi nimi vztah, např. prostřednictvím přiznání práva na styk. V souladu s tím však také platí, že biologický otec nesmí být zcela vyloučen ze života jeho dítěte, ledaže jsou zde k tomu důležité důvody vyplývající z nejlepšího zájmu dítěte. To ale automaticky neznamená povinnost založit biologickému otci právo napadat status otce právního.

Závěr

Ve své diplomové práci jsem se věnoval tématu popírání otcovství v českém právním řádu a vysvětlil otázku principu nejlepšího zájmu dítěte. Česká legislativa s principem nejlepšího zájmu dítěte bezpochyby pracuje, objevuje se v judikatuře i v textech zákonných předpisů.

Diplomovou práci jsem zahájil kapitolou, ve které jsem se zabýval minulostí rodičovství, od antického římského práva přes právní úpravu ve Všeobecném občanském zákoníku, zákoně o právu rodinném, až po zákon o rodině. První historicky doložený soud o určení rodičovství byl soud krále Šalamouna. Přesto však nelze tento institut považovat za zastaralý či překonaný, neboť i v dnešní době je potřebný a tvoří jeden z pilířů rodinného práva obsaženého v druhé části o. z.. Ve své diplomové práci jsem se snažil pojem otcovství definovat, ať už z pohledu biologického, sociálního či právního s přihlédnutím k zájmu dítěte. Na historický exkurz jsem navázal analýzou platné právní úpravy určování rodičovství. Dále jsem se zabýval jednotlivými právními domněnkami otcovství. Občanský zákoník z velké části převzal ustanovení o určování rodičovství ze zákona o rodině. Princip nejvyššího zájmu dítěte není statickou kategorií, ale její obsah je třeba určovat dle věku a konkrétní situace dítěte. Princip zájmu dítěte z pohledu zkoumané otázky nacházíme v ustanoveních § 792 a § 793 o. z.

Protože téma mojí diplomové práce se zaměřuje na popírání otcovství, věnoval jsem následující druhou kapitolu právnímu institutu popírání otcovství v případě, že vznikne důvodná pochybnost o správnosti právního stavu. Důkladně jsem se věnoval vysvětlení všech právních domněnek popírání otcovství, a dále nastínil, jak postupovat po uplynutí popěrné lhůty a zahájení popěrného řízení z moci úřední.

Ve třetí kapitole jsem se zaměřil na povahu a účel procesu popírání otcovství. Věnoval jsem zvláštní podkapitolu účastníkům řízení a dokazování se zaměřením na důkazní prostředky. Vysvětlil jsem podrobně způsob odebírání genetického materiálu. Tuto kapitolu jsem doplnil o soudní praxi s odkazem na judikaturu, která postup při popírání otcovství upřesňuje.

Kapitola čtvrtá tvoří hlavní jádro diplomové práce, ve které jsem se podrobně zabýval problematikou principu nejlepšího zájmu dítěte. Dále jsem vysvětlil související otázky, které ovlivňují rozhodování v řízení o popírání otcovství, jako je sociální a biologická realita dítěte.

Celou kapitolu jsem rozšířil o podkapitolu práva dítěte znát svůj původ se zaměřením na utajené a anonymní porody, dále na význam a prospěšnost babyboxů.

Na tomto místě je třeba připomenout, že pojem určování rodičovství se nevztahuje jen na otázku určení či popření otcovství, ale úzce souvisí i s otázkou určení mateřství. Materie mateřství je natolik obsáhlá, že jsem se jí ve své práci dopodrobna nevěnoval, neboť by to vydalo na samostatnou práci. Např. otázka náhradního (surogátního) mateřství je v odborných kruzích často diskutována, avšak v našem právu nebyla nikdy zakotvena, a to i přesto, že ustanovení § 804 o. z. tento pojem používá. Tuto problematiku by bylo třeba v našem právním řádu upravit komplexně.

V závěrečné páté kapitole jsem se zabýval exkurzem do německé právní úpravy v oblasti popírání otcovství. Zaměřil jsem se na porovnání institutu otcovství české právní úpravy s německou právní úpravou. I přesto, že německá právní úprava je založena na v zásadě stejném principu určování a popírání otcovství, určité rozdíly mezi právními řády přeci jen existují. Německé právo určuje otcovství na základě tří zákonných domněnek otcovství stejně jako občanský zákoník, ten však počet právních domněnek rozšiřuje. Rovněž se německý zákonodárce při určování otcovství opírá o určitý stupeň pravděpodobnosti a poskytuje právní možnost, jak vyvrátit otcovství určitého muže. Rozdíly jsem se snažil vysvětlit v průběhu celé kapitoly. Rád bych na závěr upozornil na rozdílnost právní úpravy v případě běhu objektivní lhůty k podání návrhu na popření otcovství, ve které má německé dítě aktivní legitimaci a možnost neomezeného času k popření otcovství. Myslím si, že tuto možnost by bylo vhodné včlenit i do české právní úpravy.

Cílem diplomové práce bylo vysvětlení otázky nejlepšího zájmu dítěte při procesu popírání otcovství a otázek s tím souvisejících.

Systém právních domněnek určování otcovství v českém právu tvoří určitou posloupnou konstrukci, pomocí které se má dospět k včasnému a především správnému určení toho muže, jehož genetické otcovství je nejvíce pravděpodobné. Protože se určení otcovství opírá o určitý stupeň pravděpodobnosti, poskytuje zákonodárce právní možnost vyvrátit otcovství určitého muže. Proto jsou domněnky otcovství konstruovány v občanském zákoníku zásadně jako vyvratitelné. Přesto, že společnost tento systém právních domněnek označuje za zastaralý a vzhledem k existenci testu DNA za přežitý, tento názor s ní nesdílím. Jak jsem uvedl již výše, institut určování otcovství hraje i dnes významnou roli v právní úpravě rodičovství. Pravdou je, že moderní medicína řeší pravděpodobnost otcovství testem DNA, jehož výsledek se blíží téměř stoprocentní jistotě, ale vyloučením domněnek otcovství

bychom citelně zasáhli do svobodné vůle partnerských vztahů. Z tohoto důvodu s tímto názorem nesouhlasím.

V řízení o popření otcovství musí být kladen důraz na nejlepší zájem dítěte. Pojem nejlepší zájem dítěte není přesně definován. Je to komplexní a dynamický koncept, neboť dítě se v průběhu svého života vyvíjí a jeho potřeby, zájmy, práva a povinnosti se mění. Zájem dítěte je pojem, který určuje svůj obsah právě prostřednictvím interpretace v jednotlivých případech při posuzování dětských práv. Zájem dítěte musíme zjišťovat s ohledem na konkrétní okolnosti daného případu, nelze jej pojímat jako objektivní kategorii, na kterou je pouze formálně odkazováno. Zásadním principem při rozhodování ve věcech ochrany práv dítěte je, aby zájem dítěte byl zjišťován individuálně a samostatně pro každou situaci.

Kritérium zájmu dítěte je třeba zjišťovat s ohledem na vospělost dítěte s tím, že jeho názor bude při rozhodování respektován. Právo na vyjádření názoru a účasti dítěte na jednání u soudu, by mělo být omezeno pouze v případech, kdy tomu brání věk (mravní a duševní vospělost dítěte) nebo právě zájem dítěte. Pokud má dojít k omezení participačních práv dítěte s ohledem na jeho zájem, musí pro to existovat skutečně zásadní důvody a takové rozhodnutí musí být vždy řádně odůvodněno. Státní orgány by měly vycházet z předpokladu, že dítě je schopno od svých 12ti let tak, jak je zakotveno v ustanovení § 867 o. z., vyjádřit svůj názor, a tento předpoklad teprve na základě konkrétních okolností vyvrátit. K dítěti nelze přistupovat pouze jako k pasivnímu objektu práv, ale jako k subjektu, který má právo o otázkách, které se ho dotýkají, spolurozhodovat.

V České republice tvoří ústavní základ právní úpravy rodinného práva zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, a to v článku 32 odst. 1 – „Zaručuje zákonnou ochranu rodičovství a rodiny“, v odstavci 3 téhož článku vyjadřuje rovnoprávnost dětí narozených v manželství i mimo něj, v odstavci 4 pak upravuje práva rodičů a dětí. Předpisem upravujícím rodinné právo je pak zákon č. 89/2012 Sb., a to v části druhé. Dalšími předpisy upravujícími rodinné právo jsou zákon č. 115/2006 Sb. o registrovaném partnerství, zákon č. 359/1999 Sb. o sociální ochraně dětí, zákon č. 301/2000 Sb. o matrikách, zákon č. 372/2011 Sb. o zdravotních službách a zákon č. 373/2011 Sb. o specifických zdravotních službách. Ve všech těchto zákonem je svým způsobem definován i zájem dítěte. V oblasti mezinárodní úpravy se zájmem dítěte zabývá Všeobecná deklarace lidských práv, která byla přijata v roce 1948 valným shromážděním OSN. V článku 16 odstavec 3 této deklarace se říká, že „rodina je přirozenou a základní jednotkou společnosti a má nárok na ochranu ze strany společnosti a státu.“ Valným shromážděním OSN v r. 1966 byl vyhlášen Mezinárodní pakt o občanských a

politických právech (dále jen MPOPP), zabývající se postavením rodiny ve společnosti, který byl později u nás vydán ve Sbírce zákonů pod č. 120/1976 Sb. V roce 1989 byla na půdě OSN přijata Úmluva o právech dítěte, která u nás byla vyhlášena ve Sbírce zákonů pod č. 104/1991 Sb. Nejvýznamnějším dokumentem přijatým Radou Evropy je pak Evropská úmluva o ochraně lidských práv z roku 1950. Právním postavením dětí narozených mimo manželství se zabývá Evropská úmluva o právním postavení dětí narozených mimo manželství z roku 1975, která u nás byla vyhlášena ve Sbírce zákonů pod č. 47/2001 Sb.

Lze shrnout, že platná právní úprava určování rodičovství je dostačující, nicméně s ohledem na potřeby společnosti bude třeba ji nadále rozvíjet. Jako hlavní nedostatek současné právní úpravy otcovství vidím tu skutečnost, že v našem právním řádu není dítě aktivně legitimováno k zahájení řízení o popření otcovství tak, jak je tomu v německé právní úpravě.

Seznam zkratek

OZ (o. z.)	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
VOZ (ABGB)	Všeobecný zákoník občanský (Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch)
BGB	Bürgerliches Gesetzbuch
Ústava 9. května	Ústavní zákon č.150/1948Sb., Ústava Československé republiky
ZPR	Zákon. č. 265/1949 Sb., zákon o právu rodinném
ZOR	Zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině
OSŘ (o. s. ř.)	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
ZdravSL	Zákon č.372/2011 Sb., o zdravotních službách
ZSZS	Zákon č.373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách
ZŘS (z. ř. s.)	Zákon č. 292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních
ESLP	Evropská soud pro lidská práva
EÚLP	Evropská úmluva o ochraně lidských práv
Úmluva o právech dítěte (ÚmluvaPD)	Úmluva o právech dítěte, publikovaná jako Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí pod č.104/1991 Sb.
Listina	Usnesení č. 2/1993 Sb., Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky
MatrZ	Zákonč.301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů
MPOPP	Mezinárodní pakt o občanských a politických právech
OSPOD	Orgán sociálně-právní ochrany dítěte
OSN	Organizace spojených národů (UN)

Seznam použité literatury a právních předpisů

Odborná literatura

1. DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné. Svazek II*, Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7478-325-8
2. ŠVESTKA, J., FIALA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanský zákoník. Komentář (§ 655 – 975).. Svazek II*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., ČR, 2014. ISBN 978-80-7478-457-6
3. HRUŠÁKOVÁ, M. KRALICKOVA, Z. WESTPHALOVA, L. a kol. *Občanský zákoník II, Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*. 1.vydání. Praha: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-503-9
4. MELZER, Filip. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek IV. § 655-975. Praha: Leges, 2016. Komentář. ISBN 978-80-7502-004-8
5. HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9
6. HOLUB, Milan. *Zákon o rodině: s komentářem, judikaturou a předpisy souvisejícími*. Praha: Linde, 2011. ISBN 978-80-87212-96-7
7. DVOŘÁK, Jan, Karel MALÝ a Karolina ADAMOVÁ. *200 let Všeobecného občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-753-7
8. RADVANOVÁ, Senta. *Rodina a dítě v novém občanském zákoníku*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-578-7
9. RADVANOVÁ, Senta. *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*. Praha: C.H. Beck, 1999. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-182-2
10. KADLECOVÁ, Marta. *Vývoj českého soukromého práva*. Praha: Eurolex Bohemia, 2004. Právní dějiny. ISBN 80-86432-83-1
11. VESELÁ, Renata. *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. 2. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. ISBN 80-86432-93-9
12. SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Právní rukověť, Wolters Kluwer ČR. ISBN 978-80-7478-512-2

13. SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ, Šárka, VLÁČIL, David, LEVÝ, Jiří a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Komentář*. Praha, C. H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-297.
14. SKŘEJPEK, Michal. *Římské soukromé právo: systém a instituce*. 2. upravené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-566-1
15. ŠÍNOVÁ, Renáta a Jana KŘIVÁČKOVÁ. *Civilní proces*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-594-7
16. WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena akolektiv. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací*. 8.nezměněné vydání. Praha: Leges, 2015. ISBN 978-80-7502-076-5
17. ŠÍNOVÁ, Renáta. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Praha: Leges, 2010. Teoretik. ISBN 978-80-87212-50-9.
18. JÍLEK, Dalibor. *Studie o právech dítěte: implementace zkušeností dobré praxe ve vzdělávání v oblasti práv dětí ve Švýcarsku do podmínek ochrany práv dětí v České republice*. Brno: Česko-britská, 2011. ISBN 978-80-260-0377-9.
19. SCHULZE, GRZIWOTZ, LAUDA. *Bürgerliches Gesetzbuch kommentiertes Vertrags- und Prozessformularbuch. Band 2 Familienrecht. (§1589 - §1921)*. 2.Auflage. Baden-Baden: Nomos, 2011. ISBN 978-3-8329-5731-5
20. KAISER, SCHNITZLER, FRIEDERICI. *Bürgerliches Gesetzbuch: BGB, Band 4: Familienrecht (§§ 1297 – 1921)Kommentar*. 4. Auflage 2014. Buch. Nomos ISBN 978-3-8329-3441-5

Odborné stati a internetové odkazy

1. KORNEL, Martin. *PRINCIP NEJLEPŠÍCH ZÁJMŮ DÍTĚTE* [online]. Brno: Masarykova univerzita: Právnická fakulta, Masarykova univerzita, Česká republika, 2013 [cit. 2017-10-30]. ISBN 978-80-210-5913-9. ISSN 9788021047334. Dostupné z: www.law.muni.cz/content/cs/proceedings/
2. BRUNCKO, Stanislav. Kde se v zákoně skrývá biologický nebo sociální rodič? [online]. Právnická fakulta, Masarykovy univerzity, 2012 [cit. 2017-08-30].
3. Komentář Výboru OSN pro práva dítěte. [cit.2017-06-18]. *Committee on the Rights of the Children. General comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration* [online]. In: Dostupné z: http://docstore.ohchr.org/tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=HRC.GC.14&lang=en
4. Princip DNA testu otcovství [online]. [cit. 2017-08-30]. Dostupné z: <http://genomac.cz/princip-dna-testu-otcovstvi-pribuzenstvi>
5. Výbor pro práva dítěte. [cit. 2017-06-18]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/rlp/aktuality/vybor-osn-pro-prava-ditete-vydal-komentar-k-nejlepsimu-zajmu-ditete-107820/>
6. Nigerijec nemá právo na určení otcovství. Český právní řád chrání účel manželství. [Http://www.ceska-justice.cz/2017/05/nigerijec-nema-pravo-urceni-otcovstvi-cesky-pravni-rad-chrani-ucel-manzelstvi/](http://www.ceska-justice.cz/2017/05/nigerijec-nema-pravo-urceni-otcovstvi-cesky-pravni-rad-chrani-ucel-manzelstvi/) [online]. [cit. 2017-08-27].
7. Nejlepší zájem dítěte [online]. [cit. 2017-06-18]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/rlp/aktuality/vybor-osn-pro-prava-ditete-vydal-komentar-k-nejlepsimu-zajmu-ditete-107820/>
8. Utajované porody [online]. [cit. 2017-08]. Dostupné z: <http://www.adamcr.cz/informacni-odbor/nahradni-rodinna-pece/pravni-a-eticka-problematika/anonymni-a-utajeny-porod>
9. Utajené porody dnes skoro nikdo nezná [online]. [cit. 2017-08-30]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/zajimavosti/_zprava/utajene-porody-dnes-skoro-nikdo-nezna-jsou-pritom-bezpecnejsi-nez-babybox--1751511
10. Anonymní porody [online]. [cit. 2017-08-30]. Dostupné z: <http://www.adamcr.cz/informacni-odbor/nahradni-rodinna-pece/pravni-a-eticka-problematika/anonymni-a-utajeny-porod>
11. HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *Anonymní a utajené mateřství v České republice – utopie nebo realita?* In: Právní rozhledy, 2005, č. 2, s. 51
12. Babyboxy [online]. [cit. 2017-08-30]. Dostupné z: <http://www.babybox.cz/?p=zprava>
13. Šilarová, Věra. *Určování rodičovství*. Praha, 2013. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Fakulta Právnická, Katedra občanského práva, 2013-06-11.

Právní předpisy

1. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
2. Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních
3. Zákon č. 946/1811 ř. z., Všeobecný zákoník občanský
4. Zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném
5. Zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině
6. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
7. Zákon č.359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí
8. Zákon č.301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících předpisů
9. Zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu
10. Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách
11. Zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách
12. Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství
13. Vyhláška č. 297/2012 Sb., o Listu o prohlídce zemřelého
14. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
15. Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
16. Bürgerliches Gesetzbuch (BGB)
17. Úmluva o právech dítěte, publikována jako sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí číslo 104/1991 Sb., ve znění oprav sdělením č. 41/2000 Sb. m. s.
18. Evropská úmluva o lidských právech
19. Evropská úmluva o právním postavení dětí narozených mimo manželství

Judikatura

1. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 27. 10. 1994 ve věci Kroonová proti Nizozemí, stížnost č. 18535/91
2. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 14. 3. 1999 ve věci Ternovszky vs. Maďarsko, stížnost č. 12510/99
3. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 26. 5. 1981 ve věci Rasmus vs. Dánsko, stížnost č. . 8777/79
4. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 7. 3. 2010 ve věci Ahrens vs Německo, stížnost č. 45071/2009
5. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 24. 11. 2005 ve věci Shofman vs. Rusku, , stížnost č. 587426/2004
6. Nález Ústavního soudu ze dne 8. 7. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 15/09
7. Nález Ústavního soudu ze dne 28. 2. 2008, sp. zn. I. ÚS 987/07
8. Nález Ústavního soudu ze dne 18. 11. 2010, sp. zn. II. ÚS 405/09
9. Nález Ústavního soudu ze dne 9.12.2014, sp.zn. II. ÚS 2964/12
10. Nález Ústavního soudu ze dne 19. 4. 2001, sp. zn. IV. ÚS 695/2000
11. Nález Ústavního soudu ze dne 29. 8. 2016, sp. zn. I. ÚS 3338/15
12. Nález Ústavního soudu ze dne 16. 5. 2017, sp. zn. II. ÚS 3122/16
13. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14.07.2010, sp.zn. 21 Cdo 298/2010

Resumé

Tématem diplomové práce je popírání otcovství – zájem dítěte a jeho sociální a biologická realita. Původ této koncepce nacházíme v římskoprávním pojetí rodiny. I přesto, že institut otcovství je znám už z dob starověkého Říma, je stále aktuální tématem.

Cílem práce je vysvětlení otázky popírání otcovství z pohledu zájmu dítěte a jeho sociální a biologické reality. Prací se prolíná i institut určování otcovství, ze kterého téma práce vychází. „Matka je vždy jistá, otec nejistý“, tak zní starořímská zásada, která určuje institut rodičovství. Na základě této zásady a zjištěných skutečností se určuje otcovství, které lze při nesouladu zjištěných skutečností popírat.

V první kapitole zkoumám historický exkurz rodičovství, od antického římského práva až po zákon o rodině. Kapitulu otevru římskoprávním pojetím rodiny, která je základem současného chápání pojmu rodičovství. Dále nastíním právní vývoj zkoumané otázky za účinnosti všeobecného občanského zákoníku, zákona o právu rodinném a zákona o rodině. Na historický exkurz navazuje analýza platné právní úpravy určování rodičovství dle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, se zaměřím na jednotlivé právní domněnky určování otcovství.

V druhé kapitole zkoumám právní institut popírání otcovství v případě, že vznikne důvodná pochybnost o správnosti právního stavu.

V následující třetí kapitola se věnuji řízení, v němž dochází k popírání otcovství. Kapitola čtvrtá tvoří hlavní jádro diplomové práce.

Ve čtvrté kapitole podrobně rozeberu problematiku zájmu dítěte v řízení o popírání otcovství. Kapitola je členěna do čtyř podkapitol. Začínám nejprve obecnou definicí rodiny, ve které dítě vyrůstá. Následně rozeberu hlavní otázku práce, zájem dítěte. Přitom se budu snažit zodpovědět související otázky, jako jsou sociální a biologická realita dítěte a právo dítěte znát svůj původ, utajené porody a babyboxy.

V poslední páté kapitole předložím exkurz do německé právní úpravy v oblasti popírání otcovství.

Vztahy mezi rodiči a dětmi patří k nejvýznamnějším osobním vztahům mezi lidmi vůbec. Jsou to vztahy dlouhodobé, které se dotýkají rodičů a jejich dětí neobyčejně těsně a citlivě. Rodiči dítěte rozumíme jak matku, tak otce. Vztah matky a dítěte vznikne na základě narození (zplození dítěte).

Zplozením dítěte vzniká materiální a biologický vztah otce k dítěti, který jde ruku v ruce s určitou sociální a biologickou realitou. Stát má proto naléhavý zájem na tom, aby se vztahy mezi rodiči a dětmi zakládaly a vytvářely tak, jak to nejlépe odpovídá zájmům dítěte.

Význam práv a povinností rodičů k dětem žádá, aby tyto vztahy byly v každém konkrétním případě včas a spolehlivě zjištěny a evidovány v matrikách. V případném nesouladu nebo rozepři mezi rodiči slouží právní institut popírání otcovství.

Abstract

The topic of this thesis is the denial of paternity – the interests of a child and its social and biological reality. The origin of this concept can be found in Roman law and its approach to the family. Although the institution of fatherhood is known since the ancient Rome, it is still a current topic.

The aim of this thesis is to explain the topic of paternity denial from the child's point of view and its social and biological reality. Another topic mentioned is the paternity determination. "The mother is always certain" is a Roman-law principle, which founded the institution of parenthood. This principle and ascertained facts help to determine the paternity, which can be denied in the case of discrepancy of the ascertained facts.

In the first chapter I am exploring the historical view of the parenthood – since the ages of Roman-law until the family law. The chapter begins with Roman-law conception of the family, which laid the foundations of today's understanding of family. Then I will outline the evolution of the examined topic using the Civil code and family law.

In the second chapter I am evaluating the denial of paternity in cases when reasonable doubt of the correct law usage occurs.

The third chapter is about proceedings dealing with the denial of paternity.

The fourth chapter is the most important part of this thesis. The fourth chapter thoroughly examines the issues of the child's interests during the paternity denial proceedings. This chapter is divided into four subchapters. It begins with a general definition of a family, in which the child is raised. Then I will examine the main question of my thesis – the child's interests. I will also try to answer related questions such as social and biological reality if a child, the child's right to know its origin, secret births and babyboxes.

In the last fifth chapter I am looking into the German law and its paternity-denial legislation.

The relationships between parents and children are one the most important relationships in humankind. They are long-term, very close and sensitive relationships. The parents of a child are represented both by mother and father. The relationship between mother and her child begins with birth (conception). With the conception of a child the materialistic and biological relationship between father and the child begins. and is connected to social and biological reality.

Our country cares about creation of the relationships between parents and children in a way that is in child's best interests. Law and parents' obligations towards the child should be in every single case early and reliably ascertained and registered.

In a case of an argument between the parents, the law institution of paternity denial should come to use.

Název práce v anglickém jazyce

Denial of Paternity – the Interests of a Child and its Social and Biological Reality

Klíčová slova

Otcovství

Určování otcovství

Popírání otcovství

Nejlepší zájem dítěte

Sociální a biologická realita

Key words

Paternity

Determination of Paternity

Denial of Paternity

Best Interests of a Child

Social and Biological Reality